

FORMULAR ZA IZVJEŠTAJ O SPROVOĐENJU ARHUSKE KONVENCIJE

Sljedeći izvještaj se dostavlja u ime **CRNE GORE** u skladu sa odlukom I/8 i II/10

Ime službenika nadležnog za dostavljanje nacionalnog izvještaja	Ivana Vojinović, pomoćnik ministra Ministarstvo održivog razvoja i turizma
Potpis:	
Datum:	21. jul 2011.

IZVJEŠTAJ O SPROVOĐENJU KONVENCIJE

Molimo da pružite sljedeće informacije o nastanku ovog izvještaja:

Strana	CRNA GORA
Nacionalna kontakt tačka	
Puni naziv institucije:	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
Ime i zvanje službenika:	Maja Raičević, samostalni savjetnik
Poštanska adresa:	Podgorica, IV Proleterske br.19
Telefon:	+382 20- 446-240
Faks:	+ 382 20-446-215
E-mail:	maja.raicevic@mrt.gov.me
Kontakt službenik za nacionalni izvještaj (ako je neko drugi):	

Puni naziv institucije:	
Ime i zvanje službenika:	
Poštanska adresa:	
Telefon:	
Faks:	
E-mail:	

I. POSTUPAK IZRADE IZVJEŠTAJA

Molimo navedite ukratko informacije o postupku izrade ovog izvještaja, uključujući informacije o tome koje vrste organa javnih vlasti su konsultovane ili doprinijele njegovoj izradi, kako je konsultovana javnost i kako je ishod javnih konsultacija uzet u obzir, i koji je materijal uzet kao osnov za izradu izvještaja.

Odgovor:

Ministarstvo održivog razvoja i turizma je pokrenulo postupak izrade prvog nacionalnog Izvještaja o sprovođenju Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (Arhuska konvencija), u skladu sa obavezama koje Crna Gora ima kao članica Konvencije. Predlog prvog nacionalnog izveštaja o sprovođenju Arhuske konvencije sačinili su predstavnici Ministarstva održivog razvoja i turizma i predstavnici Agencije za zaštitu životne sredine, u saradnji sa nadležnim organima i organizacijama. Tekst Predloga izvještaja je poslat svim nadležnim institucijama na davanje mišljenja, primjedbi i sugestija. Veći dio nadležnih organa i organizacija je dostavio svoja mišljenja u pisanoj formi. Takođe je Predlog izvještaja objavljen i na sajtu Ministarstva održivog razvoja i turizma (www.mrt.gov.me) i Agencije za zaštitu životne sredine/Arhus centar (www.arhuscg.me), sa pozivom javnosti da dostavi svoja mišljenja i primjedbe. Stavovi i mišljenja pojedinih nadležnih državnih organa su direktno preuzeta u Izvještaj.

Nakon toga je Arhus centar uz podršku Ministarstva održivog razvoja i turizma i OEBS-a u Crnoj Gori organizovao javnu raspravu. Javnoj raspravi su prisustvovali predstavnici Ministarstva održivog razvoja i turizma i Agencije za zaštitu životne sredine, predstavnici OSCE-a Misije u Crnoj Gori, NVO sektora i medija. Na javnoj raspravi je istaknuto da Izvještaj predstavlja analizu cjelokupnog nacionalnog zakonodavstva u ovoj oblasti kao i praktični prikaz sprovođenja odredbi ove konvencije u Crnoj Gori. Nevladine organizacije su istakle da je potrebno izraditi novi Priručnik za praktičnu primjenu Arhuske konvencije, namijenjenog za građane i medije, ekološki edukovati građane o potrebi očuvanja životne sredine, informisati građane kako doći do podataka o stanju životne

sredine da bi aktivno učestvovali u donošenju odluka pred nadležnim državnim organima i organima pravosuđa. Na javnoj raspravi je takođe istaknuta neophodnost održavanja treninga i seminara, kako bi se predstavnici ciljnih grupa (građani, NVO, mediji) upoznali sa osnovnim odredbama Arhuske konvencije, modelima pristupa informacijama i učešća javnosti. Mišljenja i stavovi izražena u fazi javne rasprave, su razmotrena i uzeta u obzir.

Za izradu izvještaja korišćeni su različiti materijali kao što su: važeći propisi Crne Gore, prilozi i mišljenja nadležnih organa i organizacija, strateški dokumenti usvojeni od strane nadležnih organa i organizacija (Nacionalni program za integraciju Crne Gore u EU, Nacionalna strategija reforme pravosuđa, Strategije saradnje Vlade Crne Gore i nevladinih organizacija, itd), izvještaji o radu nadležnih organa i institucija, izvještaji o stanju životne sredine u Crnoj Gori.

II. POSEBNE OKOLNOSTI BITNE ZA RAZUMIJEVANJE IZVJEŠTAJA

Navedite sve posebne okolnosti koje su bitne za razumijevanje izvještaja, npr. da li je struktura odlučivanja federalna i/ili decentralizovana, da li odredbe Konvencije imaju direktno pravno dejstvo nakon stupanja na snagu, odnosno da li finansijska ograničenja predstavljaju značajnu prepreku za sprovođenje Konvencije (opcionarno).

Odgovor:

Izvještaj o sprovođenju Arhuske konvencije se priprema po prvi put. Crna Gora je ratifikovala Konvenciju o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine („Sl.list CG –Međunarodni ugovori“, br. 03/09) i članica je Arhuske konvencije od 02. novembra 2009. godine. Arhuska konvencija je stupila na snagu 02.02.2010. godine.

Crna Gora nije članica Protokola o Registrima ispuštanja i prenosa zagađujućih materija (PRTR protokola, Kijev, 2003) ni GMO amandmana na Konvenciju (Almati, 2005).

Shodno odredbi člana 9 Ustava Crne Gore („Sl. List CG“ br. 01/07) propisano je da su potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšte prihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva.

Članom 51 Ustava definisano je da svako ima pravo pristupa informacijama u posjedu državnih organa i organizacija koje vrše javna ovlašćenja. Pravo pristupa informacijama može se ograničiti ako je to u interesu: zaštite života; javnog zdravlja; morala i privatnosti; vođenja krivičnog postupka; bezbjednosti i odbrane Crne Gore; spoljne, monetarne i ekonomske politike.

Dalje, članom 113 Ustava definisano da se u lokalnoj samoupravi odlučuje neposredno i preko slobodno izabраниh predstavnika. Pravo na lokalnu samoupravu obuhvata pravo građana i organa lokalne samouprave da uređuju i upravljaju određenim javnim i drugim poslovima, na osnovu sopstvene odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva. Takođe je odredbama člana 114 definisano da je osnovni oblik lokalne samouprave opština, kao i da se mogu osnivati i drugi oblici lokalne samouprave.

Procenjuje se da postojeće stanje institucionalnih i administrativnih kapaciteta i određeni finansijski problemi mogu uticati na potpuno i dosljedno sprovođenje Arhuske konvencije.

III. ZAKONODAVNE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA SPROVOĐENJE OPŠTIH ODREDBI STAVOVA 2, 3, 4, 7 I 8 ČLANA 3

Navedite zakonodavne, regulatorne i druge mjere kojima se realizuju opšte odredbe stavova 2, 3, 4, 7 i 8 člana 3.

Odgovor:

Transpozicija odgovarajućih odredaba stava 3 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz veći broj propisa u CG i to:

- Ustav Crne Gore („Sl. list CG“ br. 01/07)
- Zakon o slobodnom pristupu informacijama (“Sl. list RCG”, br.68/05)
- Zakon o državnoj upravi („Sl. list RCG”, br.38/03, “Sl.list CG”, br .22/08)
- Zakon o opštem upravnom postupku („Sl.list RCG“ 60/03),
- Zakon o lokalnoj samoupravi („Sl. list RCG”, br.42/03... SL.list CG 88/09)
- Zakon o državnim službenicima i namještenicima („Sl.list RCG”, br.50/08, „SL.list CG“, br.49/10)
- Zakon o životnoj sredini („Sl. list CG“ broj 48/08, 40/10).
- Zakon o zaštiti prirode (“Sl.list CG”, br 51/08),
- Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju ("Sl. list RCG", br. 64/02,49/07, 80/10)
- Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju ("Sl. list RCG", br. 64/02, 49/07, "Sl. list Crne Gore", br. 45/10)
- Odluka o osnivanju Ekološko-edukativnog centra ("Sl. list Crne Gore", br. 28/08)
- Zakon o nevladinim organizacijama ("Sl. list RCG", br. 27/99, 09/02, 30/02, "Sl. list Crne Gore", br. 11/07).

Objasnite na koji način se ovi stavovi sprovode. Opišite, naročito:

(a) u vezi sa stavom 2, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da službenici i organi vlasti pružaju pomoć i daju potrebna uputstva;

Odgovor:

Zakonom o državnoj upravi u članu 4 utvrđeno je da je „rad organa državne uprave javan” i da su „građanima dostupni podaci, dokumenta, izvještaji i informacije organa državne uprave”. Što se tiče odnosa državne uprave i građana utvrđenih odredbama članova 51-58 – VIII glava ovog zakona propisano je da su organi državne uprave dužni da građanima daju potrebno obavještenje i stručnu pomoć u propisanim rokovima. Shodno članovima 95 – 98 Zakona o državnoj upravi državni organi redovno obavještavaju javnost i medije o svojim aktivnostima i to putem konferencija za štampu, saopštenja za javnost, okruglih stolova, tribina, kao i distribucijom informacija putem internet prezentacije organa državne uprave. Zainteresovani predstavnici javnosti (mediji, organizacije, pojedinci) državnim organima dostavljaju pitanja u pismenoj i elektronskoj formi, pri čemu je praksa pokazala da u cilju dobijanja odgovora isti mogu postići dogovor sa odgovornim licima i održati sastanke u cilju razrješenja određenih spornih pitanja.

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u čl. 1 – 4., definisan je osnovni cilj ovog zakona - da se obezbijedi pristup svim dokumentima u posjedu organa javne vlasti, koje je zasnovano na principima: slobode informisanja, jednakih uslova za ostvarivanje prava, otvorenosti i javnosti rada organa vlasti i hitnosti postupka. U ovom i bilo kom drugom smislu zakon ne dozvoljava bilo kakvu diskriminaciju po nacionalnom, rasnom, polnom, etničkom ili nekom drugom osnovu. Značenje pojma informacija podrazumijeva “dokument u pisanoj, štampanoj, video, zvučnoj, elektronskoj ili drugoj formi, uključujući i njegovu kopiju ili dio, bez obzira na sadržinu, izvor (autora), vrijeme sačinjavanja ili sistem klasifikacije”. U poglavlju II – Pristup informacijama (čl. 5 – 10.) sadržane su odredbe kojima se određuju obaveze organa vlasti u pogledu omogućavanja pristupa informacijama, odnosno da sačini i na odgovarajući način objavi pregled svih vrsta informacija u svom posjedu, uključujući i javne registre i javne evidencije, podatke i proceduru pristupa informacijama, imena lica ovlašćenih za postupanje po zahtjevu i druge podatke koji su od značaja za ostvarivanje prava za pristup informacijama. Osim toga u vodiču za pristup informacijama mora se pored pregleda svih vrsta informacija, naznačiti i naziv organa koji vrši nadzor nad radom organa vlasti kako bi se obezbijedila neophodna efikasnost u postupku zaštite prava na pristup informacijama. Takođe utvrđeni su i slučajevi koji predstavljaju izuzetke od pravila na slobodan pristup informacijama u kojima se, zbog opravdanih razloga, pristup informacijama ograničava u potpunosti ili djelimično. Dakle, organ vlasti mora pažljivo dokazati da je veći-opštiji interes zaštita javnog poretka od prava pristupa, ali pri tom treba posebno da vodi računa da, bez obzira na visinu štete po javni interes, mora objaviti takozvane privilegovane informacije iz člana 10 Zakona koje se tiču, na primjer, podataka koji ukazuju na neovlašćeno korišćenje javnih sredstava, nesavjesno vršenje službene dužnosti i sl. Osnovni preduslov za ostvarivanje pristupa informacijama jeste da one budu evidentirane i sačuvane. U poglavlju III – Postupak za pristup informacijama (čl. 11 – 25.) sadržane su odredbe u kojima se zbog specifičnosti predmetne materije propisuju neophodna odstupanja od pravila opšteg upravnog postupka. To znači da se na sva pitanja koja se ne regulišu na poseban način ovim zakonom, supsidijarno primjenjuje Zakon o opštem upravnom postupku.

Predviđena posebna pravila postupka odnose se na: pokretanje postupka, sadržinu zahtjeva za pristup informaciji, način ostvarivanja prava, rokove za donošenje, dostavljanje i izvršenje rješenja, sadržaj rješenja, troškove postupka i pravnu zaštitu. Postupak za ostvarivanje prava na pristup informacijama pokreće se podnošenjem zahtjeva od strane domaćeg ili stranog pravnog ili fizičkog lica organu vlasti u čijem posjedu se nalazi tražena informacija. Izričito je naznačeno da se na zahtjev za pristup informacijama ne plaća taksa. To znači da je podnošenje zahtjeva besplatno, a troškovi postupka odnose se samo na stvarne troškove i to na prepisivanje, fotokopiranje, prevođenje i dostavljanje. Pristup informaciji u posjedu organa vlasti može se ostvariti: neposrednim uvidom u javnu evidenciju, original ili kopiju informacije u prostorijama organa vlasti; prepisivanjem informacije od strane podnosioca zahtjeva u prostorijama organa vlasti; prepisivanjem, fotokopiranjem ili prevođenjem informacije od strane

organa vlasti i dostavljanjem prepisa, fotokopije ili prevoda podnosiocu zahtjeva, neposredno, putem pošte ili elektronskim putem.

Osnovna načela definisana u Zakonu o opštem upravnom postupku uključuju, pored ostalog načelo zaštite prava građana i zaštite javnog interesa (član 5) i načelo pružanja pomoći stranci (član 14).

(b) u vezi sa stavom 3, mjere koje su preduzete u cilju promovisanja obrazovanja i svijesti o pitanjima životne sredine;

Odgovor:

U Ustavu Crne Gore kao najvišem pravnom aktu jedne države u članu 23 propisano je da „svako ima pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obavještanje o stanju životne sredine, na mogućnost uticaja prilikom odlučivanja o pitanjima od značaja za životnu sredinu i na pravnu zaštitu ovih prava, kao i da je svako, a posebno država obavezan da čuva i unapređuje životnu sredinu; dok je u članu 51 propisano, između ostalog, da “svako ima pravo pristupa informacijama u posjedu državnih organa i organizacija koja vrše javna ovlašćenja”.

Zakonom o predškolskom vaspitanju i obrazovanju u članu 4 definisano je da cilj predškolskog vaspitanja i obrazovanja između ostalog čini i razvijanje pozitivnog odnosa prema prirodi i zaštiti životne sredine.

Takođe je Zakonom o osnovnom obrazovanju i vaspitanju u članu 2 propisano da cilj osnovnog obrazovanja i vaspitanja, između ostalog, čini i formiranje i podsticanje zdravog načina života i odgovornog odnosa prema životnoj sredini.

Odlukom o osnivanju Ekološko-edukativnog centra osnovan je Ekološko-edukativni centar kao javna ustanova sa svojstvom pravnog lica. Članom 3 ove odluke definisano je da je djelatnost Centra obavljanje poslova edukacije učenika, studenata, zaposlenih u obrazovnim ustanovama i građana u oblasti ekologije i očuvanja životne sredine i razvijanje savremenih i inovativnih metoda istraživanja u ovima oblastima. Dalje je propisano da Centar u vršenju djelatnosti: organizuje ljetnje škole i radionice za učenike i studente iz zemlje i inostranstva, razvija savremene i inovativne naučne metode istraživanja u oblasti ekologije i očuvanja životne sredine, organizuje i realizuje nacionalne i međunarodne seminare za domaće i međunarodne stručnjake, promovise prirodne ljepote, biljni i životinjski svijet Crne Gore, realizuje program "Škola u prirodi" i dr. U obavljanju poslova iz svoje nadležnosti Centar saraduje sa Ministarstvom prosvjete i nauke, Ministarstvom nadležnim za poslove zaštite životne sredine, Zavodom za školstvo, Centrom za stručno obrazovanje, visokoobrazovnim ustanovama u zemlji i inostranstvu, nevladinim organizacijama i drugim srodnim ustanovama (član 4).

Zakonom o zaštiti prirode u članu 110 propisano je da se dan zaštite prirode obilježava svake godine 22. maja na Međunarodni dan biodiverziteta, kao i da se tada mogu organizovati vaspitne, obrazovne, rekreativne, stručne i druge aktivnosti kojima se na primjeren način podstiče i unapređuje zaštita prirode.

(c) u vezi sa stavom 4, mjere preduzete kako bi se osiguralo odgovarajuće priznavanje i podrška za udruženja, organizacije ili grupe koje se bave unapređivanjem zaštite životne sredine;

Odgovor:

Uloga udruženja, organizacija i grupa kao i obaveza njihove podrške propisana je na različite načine u većem broju zakona. Zakonom o nevladinim organizacijama propisano je da se ovim zakonom uređuje postupak osnivanja, registrovanja, djelovanja, povezivanja i prestanak rada nevladinih organizacija. Nevladine organizacije, u smislu ovog zakona, su nevladina udruženja i nevladine fondacije (član 1).

Zakonom o lokalnoj samoupravi članom 116 propisano je da se u cilju afirmisanja otvorenog i demokratskog društva, organi lokalne samouprave saraduju sa nevladinim organizacijama, koja se ostvaruje naročito: informisanjem o svim pitanjima značajnim za nevladin sektor; konsultovanjem nevladinog sektora o programima razvoja lokalne samouprave i nacrtima opštih akata koje donosi skupština; omogućavanjem učešća u radu radnih grupa za pripremu normativnih akata ili izradu projekata i programa; organizovanjem zajedničkih javnih rasprava, okruglih stolova, seminara i sl.; finansiranjem projekata nevladinih organizacija od interesa za lokalno stanovništvo, pod uslovima i po postupku propisanim opštim aktom opštine; obezbjeđivanjem uslova za rad nevladinih organizacija, u skladu sa mogućnostima lokalne samouprave i dr.

Zakonom o životnoj sredini u članu 7 definisano je da zaštitu životne sredine, u okviru svojih prava i obaveza, obezbjeđuju: državni organi, organi državne uprave, jedinice lokalne samouprave, domaća i strana pravna i fizička lica, nevladine organizacije, građani i udruženja građana. Dalje je u članu 12 propisano da nevladine organizacije učestvuju u očuvanju životne sredine u skladu sa svojim programima i na način utvrđen posebnim propisima, kao i da država podstiče učešće nevladinog sektora u donošenju i realizaciji odluka od značaja za zaštitu životne sredine.

Imajući u vidu dosadašnju ulogu nevladinih organizacija u zaštiti životne sredine i uređenju prostora i njihov doprinos u širenju ekoloških ideja i vrijednosti, kao i ulogu Ministarstva u sprovođenju planova i programa iz ove oblasti; prepoznajući interes za uspostavljanjem jačih vidova saradnje u oblasti uređenja prostora i zaštite životne sredine; neophodnost redovnog i objektivnog informisanja javnosti i posebno nevladinih organizacija o radu Vlade Crne Gore; potrebu konsultacija sa nevladinim organizacijama kao vidu doprinosa kvalitetu planiranja, pripreme, usvajanja i implementacije javnih politika, Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine potpisalo je tokom 2010 godine Memorandum o saradnji sa nevladinim organizacijama. Na bazi potpisanog Memoranduma o saradnji, početkom 2010. godine donešen je Akcioni plan za saradnju između Ministarstva i nevladinih organizacija.

U januaru je održan prvi sastanak Radnog tima koji je sastavljen od predstavnika Ministarstva, Agencije za zaštitu životne sredine, Kancelarije za održivi razvoj i nevladinog sektora. Kako bi se omogućilo učešće svih predstavnika nevladinog sektora u Radni tim, mandati predstavnika su u trajanju od šest mjeseci.

Tokom februara mjeseca 2010. godine Radni tim je pripremio Akcioni plan za saradnju nevladinih organizacija i Ministarstva. Realizovanje su sledeće aktivnosti predviđene Akcionim planom:

Formirana je posebna grupa na Google-u „zastitime@googlegroup.com“ čije članice su sve potpisnice Memoranduma o saradnji sa Ministarstvom uređenja prostora i zaštite životne sredine, kao predstavnici institucija koji su članovi Radnog tima, a grupa je otvorena za sve zainteresovane NVO. Cilj formiranja ove grupe je razmjena informacija, dokumenata, poziva i mišljenja.

Urađen je Upitnik za NVO u smislu osnovnih podataka o organizaciji treninga, obuka i ostalog potrebnog za njihovo bolje funkcionisanje, kao i procjene kapaciteta.

Raspisan je konkurs za raspodjelu sredstava za 2010. godinu. Po osnovu ovog konkursa izvršena je raspodjela sredstava u iznosu od 99.000 eura.

Zajedno sa nevladinom organizacijom „Ozon“ obilježen je 22. april, dan Planete Zemlje u okviru XVI Sajma ekologije u Budvi.

(d) u vezi sa stavom 7, mjere preduzete u cilju promovisanja principa Konvencije na međunarodnom planu uključujući:

(i) mjere preduzete u cilju koordinacije aktivnosti unutar pojedinačnih i između ministarstava na informisanju službenika koji su uključeni u druge relevantne međunarodne forume o članu 3 stav 7 i o smjernicama iz Almatija, navodeći da li su mjere koordinacije i dalje u toku;

(ii) mjere preduzete kako bi se osiguralo da na nacionalnom nivou postoji pristup informacijama o međunarodnim forumima, uključujući faze u kojima se obezbjeđuje pristup informacijama;

(iii) mjere preduzete sa ciljem da se unaprijedi i omogući učešće javnosti na nacionalnom nivou kada je riječ o međunarodnim forumima (npr. poziv članovima NVO da učestvuju u delegacijama Strane na međunarodnim pregovorima o pitanjima životne sredine ili uključivanje NVO u formiranje zvaničnog stava Strane za takve pregovore), uključujući faze u kojima je obezbijeđen pristup informacijama;

(iv) mjere preduzete u cilju promovisanja principa Konvencije u procedurama drugih međunarodnih foruma;

(v) mjere preduzete u cilju promovisanja principa Konvencije u radnim programima, projektima, odlukama i drugim značajnim dokumentima koji su rezultat rada međunarodnih foruma;

Odgovor:

Mjere preduzete u cilju promovisanja principa Konvencije na međunarodnom planu sa Sekretarijatom Mediteranskog akcionog plana u okviru UNEP-a (UNEP/MAP) i regionalnih centara koji djeluju pod okriljem UNEP/MAP-a; Mediteranskom komisijom za održivi razvoj (MCSRD); Regionalnim centrom za životnu sredinu (REC), kao i u kontekstu brojnih regionalnih inicijativa su :

- Jadransko-jonska inicijativa (JJI)

Crna Gora predsjedava Inicijativom u periodu 2010/2011 godine. Okrugli sto o životnoj sredini Jadransko–jonske inicijative održan je u Ankoni, Italija, 26 maj 2010. godine.

Razmatrane teme su bile adaptacija na klimatske promjene i održivi razvoj. Pored navedenih, teme koje su razmatrane ovom prilikom su se odnosile i na Okvirnu direktivu EU o Strategiji mora, Integrisano upravljanje obalnim područjem, Integrisana morska politika i moguće sinergije između Jadransko–jonske inicijative i Trilateralne komisije na polju zaštite životne sredine.

Ukazano je na značaj rada Trilateralne komisije i posebno subregionalnog plana za hitne intervencije, kao i na značaj uključivanja što većeg broja zemalja Jadransko-jonske inicijative u subregionalni plan za hitne intervencije. Predstavnik Ministarstva uređenja prostora i zaštite životne sredine ukratko je predstavio aktivnosti na nacionalnom nivou u vezi izrade Nacionalnog plana za hitne intervencije, Integralnog upravljanja obalnim područjem, Strategije održivog razvoja Crne Gore, kao i na aktivnostima na polju klimatskih promjena i uspostavljanja Regionalnog foruma za klimatske promjene.

- Centralno-evropska inicijative (CEI)

U okviru predsjedavanja Crne Gore CEI-jem (1. januar – 31. decembar 2010. godine), Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine je organizovalo “Konferenciju za klimatske promjene i regionalni forum o klimatskim promjenama”, 9 - 11. maj 2010. godine u Budvi.

Konferenciji je prisustvovalo 14 od 18 delegacija zemalja članica CEI-ja. Pored zemalja članica CEI-ja, prisustvovala su i međunarodne organizacije: UNDP, WB, REC, UNIDO,

UNESCO, UNEP, EBRD i Delegaciju EU u CG. U okviru Konferencije održan je Regionalni forum za klimatske promjene na kojem su prezentirani regionalni projekti Albanije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Crne Gore i Srbije.

(e) u vezi sa stavom 8, mjere preduzete kako bi se osiguralo da lica koja ostvaruju svoja prava po osnovu Konvencije neće biti kažnjena, proganjana ili šikanirana.

Odgovor:

Upućujemo na član 23 i 51 Ustava Crne Gore.

IV. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 3

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju bilo kojeg od stavova člana 3 koji se navode u daljem tekstu.

Odgovor:

- Opšti nivo društvene svijesti o potrebi zaštite životne sredine, kao i nivo ekološke kulture nije na zadovoljavajućem nivou u Crnoj Gori.

- Prepreka za efikasno sprovođenje stava 2 člana 3 je nedovoljan broj službenika s obzirom da iz godine u godinu raste broj zahtjeva za informacijama o životnoj sredini pa je povećan obim tih poslova.

V. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI OPŠTIH ODREDBI ČLANA 3

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni opštih odredbi člana 3.

Odgovor:

Najznačajnije aktivnosti koje su urađene na pripremi i jačanju kapaciteta Crne Gore za sprovođenje Arhuske konvencije, u proteklom periodu su: regionalno povezivanje i razmjena iskustava, održavanje treninga za pripadnike javne uprave, civilnog sektora i medija, izrada priručnika za sprovođenje Arhuske Konvencije za predstavnike javne uprave i nevladinih organizacija, kao i Vodič za pristup pravosuđu u pitanjima zaštite životne sredine (2006. godina). Sve ove aktivnosti su radjene uz podršku Regionalnog Centra za životnu sredinu (REC).

Kao jedna od značajnijih aktivnosti za sprovođenje Arhuske konvencije, je osnivanje Arhus centra. Projekat su pokrenuli ovo Ministarstvo i Agencija za zaštitu životne sredine u saradnji sa OEBS Misijom u Crnoj Gori. 15. aprila 2011. godine otvoren je Arhus centar kao unutrašnja organizaciona jedinica Agencije za zaštitu životne sredine. Misija Arhus centra je da obezbjeđuje primjenu Arhuske konvencije. Arhus centar pomaže državnim organima da ispunjavaju obaveze i dužnosti navedene u Arhuskoj konvenciji, promovise uvođenje propisa i metoda usmjerenih na omogućavanje pristupa informacijama, učešće javnosti i pristup pravosuđu u oblasti životne sredine, predstavlja most između državnih organa, civilnog društva, privrede i javnosti, podstiče primjenu konvencije tako što razvija svijest i sposobnosti zainteresovanih strana, promovise dobro i transparentno

upravljanje životnom sredinom, služi široj zajednici pružajući joj usluge iz svog polja djelovanja.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma ostvarilo je kontakt, saradnju i rezultate, sa brojnim nevladinim organizacijama. Iskustvo i rezultat takvog angažovanja je unapređenje nivoa međusobne saradnje kao i jači doprinos ministarstva i nevladinog sektora u oblastima zaštite životne sredine i uređenja prostora.

Na bazi potpisanog Memoranduma o saradnji, početkom 2010. godine donešen je Akcioni plan za saradnju između Ministarstva i nevladinih organizacija. Spisak potpisnica sa kontaktima, dostupan je na sajtu Ministarstva održivog razvoja i turizma www.mrt.gov.me/rubrike/saradnja-sa-nvo.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma u saradnji sa NVO sektorom koji djeluje u oblasti zaštite i unaprjeđenja stanja životne sredine u Crnoj Gori, u aprilu 2011. godine pokrenulo je veliku eko kampanju „Ekološka nit koja nas spaja” (www.ekonit.me). Osnovna ideja ove kampanje je podizanje nivoa ekološke svijesti građana, sa ciljem da ekologija postane način našeg razmišljanja, svakodnevnog ponašanja, ali i lične kulture. U ovoj kampanji značajno je i učešće medija jer putem štampe, radija, televizije i Interneta ostvaruje se, prije svega, neformalno ekološko vaspitanje i obrazovanje, koje zbog kompleksnosti problematike zaštite životne sredine nije dovoljno da se njome bave jedino i isključivo porodica i/ili institucije formalnog sistema obrazovanja.

VI. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 3

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Ministarstvo održivog razvoja i turizma: <http://www.mrt.gov.me/>

Agencija za zaštitu životne sredine: <http://www.epa.org.me/>

Aarhus centar Podgorica: <http://www.arhuscg.me/>

Vlada Crne Gore: <http://www.gov.me/>

Skupština Crne Gore: <http://www.skupstina.me/>

Ministarstvo pravde: <http://www.mpa.gov.me/>

Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija: <http://www.mip.gov.me/>

Ministarstvo prosvjete i sporta: <http://www.mps.gov.me/>

Ministarstvo ekonomije: <http://www.mek.gov.me>

Ministarstvo saobraćaja i pomorstva: <http://www.msp.gov.me/>

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja: <http://www.gov.me/>

Ministarstvo zdravlja: <http://www.mzd.gov.me>

Ministarstvo unutrašnjih poslova: <http://www.mup.gov.me>

Ministarstvo kulture <http://www.mku.gov.me>

Ministarstvo saobraćaja i pomorstva: <http://www.msp.gov.me>

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije: <http://www.mid.gov.me>

Ministarstvo rada i socijalnog staranja: <http://www.mrs.gov.me>

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava: <http://www.mmp.gov.me>

Hidrometeorološki zavod Crne Gore: <http://www.meteo.co.me/>

Nacionalni parkovi Crne Gore: <http://www.nparkovi.me/>

JU Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore: <http://www.ceti.co.me/>

Kancelarija za održivi razvoj: <http://www.kor.gov.me/kancelarija>

Kancelarija Regionalnog centra za životnu sredinu u Crnoj Gori: <http://www.rec.org.me>

OSCE u Crnoj Gori: <http://www.osce.org/montenegro>

Službeni list Crne Gore: <http://www.sllistcg.me>

VII. ZAKONODAVNE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA SPROVOĐENJE ODREDBI O PRISTUPU INFORMACIJAMA O ŽIVOTNOJ SREDINI IZ ČLANA 4

Navedite zakonodavne, regulatorne i druge mjere kojima se realizuju odredbe o pristupu informacijama o životnoj sredini iz člana 4.

Odgovor:

Transpozicija odredaba o pristupu informacijama o životnoj sredini iz člana 4 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz veći broj propisa u CG i to:

- Ustav Crne Gore („Sl. list CG“, broj 01/07)
- Zakon o slobodnom pristupu informacijama (“Sl. list RCG”, broj 68/05)
- Zakon o državnoj upravi („Sl. list RCG”, br.38/03, “Sl.list CG”, br .22/08)
- Zakon o opštem upravnom postupku (“Sl. list RCG”, br.60/03)
- Zakon o lokalnoj samoupravi („Sl. list RCG”, br.42/03... SL.list CG 88/09)
- Zakon o životnoj sredini („Sl. List CG“ broj 48/08, 40/10).
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG”, br. 80/05,40/10),
- Zakon o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine („Sl.list RCG”, br. 80/05 i „Sl. list CG“, br. 54/09),
- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG”, br. 80/05),
- Zakon o zaštiti prirode (“Sl.list CG”, br 51/08),
- Zakon o genetički modifikovanim organizmima ("Sl. list Crne Gore", br. 22/08),
- Zakon o hemikalijama (“Sl.list CG”, br. 11/07),
- Zakon o zabrani diskriminacije ("Sl. list Crne Gore", br. 46/10)
- Zakon o medijima ("Sl. list RCG", br. 51/02, 62/02 i "Sl. list CG, br. 46/10)
- Zakon o tajnosti podataka ("Sl. list Crne Gore", br. 14/08, 76/09, 41/10)
- Uredba o naknadi troškova u postupku za pristup informacijama ("Sl. list Crne Gore", br. 02/07).

Opišite na koji načine se sprovodi svaki stav člana 4. Opišite transponovanje relevantnih definicija iz člana 2 i zahtjeva u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Upućujemo na čl. 23 i 51 Ustava Crne Gore.

a) Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 4 date su, između ostalog, sljedeće definicije:

- 1) pravo pristupa informaciji obuhvata pravo traženja, primanja, korišćenja i širenja informacije koja se nalazi u posjedu organa vlasti;
- 2) informacija je dokument u pisanoj, štampanoj, video, zvučnoj, elektronskoj ili drugoj formi, uključujući i njegovu kopiju ili dio, bez obzira na sadržinu, izvor (autora), vrijeme sačinjavanja ili sistem klasifikacije;
- 3) organ vlasti je: državni organ (zakonodavni, izvršni, sudski); organ lokalne samouprave; organ lokalne uprave; javna ustanova; javno preduzeće ili drugo pravno lice kome je povjereno vršenje javnih ovlašćenja, koje osniva država ili

organ lokalne samouprave ili koje se finansira iz javnih prihoda, u čijem posjedu se informacija nalazi.

Dalje su Zakonom o životnoj sredini u članu 6 date definicije informacije o životnoj sredini i javnosti po kome je:

- Informacija o životnoj sredini je svaka informacija u pisanom, vizuelnom, audio, elektronskom ili bilo kom drugom dostupnom obliku koja se odnosi na životnu sredinu.
- Javnost je jedno ili više fizičkih ili pravnih lica, njihova udruženja, asocijacije, organizacije ili grupe;

U Zakonu o procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 7 date su definicije: javnosti, zainteresovane javnosti i zainteresovanih organa i organizacija. Ove definicije su date i u Zakonu o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (član 7) i Zakonu o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine (član 2).

b) Ustavom Crne Gore članom 8 propisuje se zabrana svake neposredne ili posredne diskriminacije, po bilo kom osnovu.

Takođe, Zakonom o zabrani diskriminacije, kojim se uređuje pitanje zabrane i zaštite od diskriminacije, propisano je da je zabranjen svaki oblik diskriminacije, po bilo kom osnovu (član 1). Dalje je definisano da je diskriminacija svako neopravdano, pravno ili faktičko, neposredno ili posredno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na druga lica, koje se zasniva na rasi, boji kože, nacionalnoj pripadnosti, društvenom ili etničkom porijeklu, vezi sa nekim manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom, jeziku, vjeri ili uvjerenju, političkom ili drugom mišljenju, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, zdravstvenom stanju, invaliditetu, starosnoj dobi, imovnom stanju, bračnom ili porodičnom stanju, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugim ličnim svojstvima (član 2).

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 1 propisano je da pravo na pristup informacijama u posjedu organa vlasti ima svako domaće i strano pravno i fizičko lice, kao i da se pristup informacijama garantuje na nivou principa i standarda koji su sadržani u međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima i slobodama.

Pristup informacijama u posjedu organa javne vlasti, zasnovano je na principima: slobode informisanja, jednakih uslova za ostvarivanje prava, otvorenosti i javnosti rada organa vlasti i hitnosti postupka (član 2). U ovom i bilo kom drugom smislu zakon ne dozvoljava bilo kakvu diskriminaciju po nacionalnom, rasnom, polnom, etničkom ili nekom drugom osnovu.

Takođe opišite, naročito:

(a) u vezi sa stavom 1, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo:

(i) da svako lice može da pristupi informacijama, a da ne navodi razlog interesovanja;

Odgovor:

Shodno odredbi člana 12 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano je da je podnosilac zahtjeva za pristup informaciji dužan da navede:

- 1) osnovne podatke o traženoj informaciji;

- 2) način na koji se želi ostvariti pristup informaciji;
- 3) podatke o podnosiocu zahtjeva (ime i prezime, prebivalište ili boravište, naziv firme i sjedište), odnosno njegovog zastupnika, predstavnika ili punomoćnika,
- 4) kao i druge podatke koji olakšavaju pronalaženje tražene informacije.

Dakle, iz navedenog proizilazi da podnosilac zahtjeva nije dužan da navede razloge traženja informacije.

(ii) da kopije stvarne dokumentacije koja sadrži ili obuhvata tražene informacije budu dostavljene;

Odgovor:

Shodno odredbi člana 13 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano je da se pristup informaciji u posjedu organa vlasti može ostvariti:

- 1) neposrednim uvidom u javnu evidenciju, original ili kopiju informacije u prostorijama organa vlasti;
- 2) prepisivanjem informacije od strane podnosioca zahtjeva u prostorijama organa vlasti;
- 3) prepisivanjem, fotokopiranjem ili prevođenjem informacije od strane organa vlasti i dostavljanjem prepisa, fotokopije ili prevoda podnosiocu zahtjeva, neposredno, putem pošte ili elektronskim putem.

(iii) da se informacije dostavljaju u formi koja je tražena;

Odgovor:

Shodno odredbi člana 12 stav 1 tačka Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano je da zahtjev za pristup informacijama treba da sadrži način na koji se želi ostvariti pristup informaciji. Polazeći od ove odredbe organ vlasti je dužan da podnosiocu zahtjeva omogući pristup informaciji na traženi način, osim ako postoje opravdani razlozi da se odredi drugačiji način pristup informaciji, s tim što u rješenju moraju biti navedeni i obrazloženi ti razlozi.

U članu 13 propisani su načini na koje se može ostvariti pristup informaciji u posjedu organa vlasti.

(b) mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da se rokovi iz stava 2 poštuju;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 15 propisano je da organ vlasti po zahtjevu za pristup informaciji rješava u skraćenom postupku.

Dalje je članom 16 stav 1 definisano da je organ vlasti dužan, po zahtjevu za pristup informaciji, donijeti rješenje i dostaviti ga podnosiocu zahtjeva odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana podnošenja zahtjeva. Izuzetno, u slučaju kada je to potrebno radi zaštite života ili slobode lica, organ vlasti dužan je rješenje donijeti i dostaviti ga podnosiocu zahtjeva odmah, a najkasnije u roku od 48 časova od podnošenja zahtjeva (stav 2). Ako je obim traženih informacija veliki ili ako pronalaženje tražene informacije zahtijeva pretraživanje velikog broja dokumenata, tako da bi pristup informaciji u propisanom roku nerazumno omeo redovno poslovanje organa vlasti, rok

za donošenje i dostavljanje rješenja iz stava 1 ovog člana može se produžiti najviše za 15 dana (stav 3).

Članom 17 stav 1 i 3 propisano je da ako je zahtjev za pristup informaciji nepotpun ili nerazumljiv, pa se zbog toga po njemu ne može postupiti, organ vlasti dužan je pozvati podnosioca zahtjeva da u roku od osam dana od dana dostavljanja poziva, otkloni nedostatke u zahtjevu i dati mu uputstvo kako nedostatke da otkloni, kao i da rok za rješavanje počinje teći od dana podnošenja ispravljenog zahtjeva.

(c) u vezi sa stavom 3 i 4, mjere koje su preduzete kako bi se:

(i) predvidjela izuzeća u odnosu na zahtjeve;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 9 propisano je da se pristup informacijama ograničava, ako bi se njihovim objelodanjivanjem značajno ugrozili: nacionalna bezbjednost, odbrana i međunarodni odnosi; javna bezbjednost, komercijalni i drugi ekonomski privatni i javni interesi; ekonomska, monetarna i devizna politika države; sprječavanje, istraživanje i procesuiranje krivičnih djela; privatnost i druga lična prava pojedinaca, osim za potrebe sudskog ili upravnog postupka; postupak obrade i donošenje službenih akata.

Smatra se da su navedeni interesi značajno ugroženi ako bi objelodanjivanjem informacije po njih nastala šteta značajno veća od javnog interesa za objavljivanjem te informacije.

.Zakonom o državnoj upravi član 95 previđa da se davanje podataka i izvještaja može uskratiti samo u slučaju obaveze čuvanja tajne.

Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu sadrži posebno poglavlje posvećeno obavještavanju, vođenju evidencije i stavljanju podataka na uvid (poglavljje III). Zakonom je predviđen rok u kome je nadležni organ dužan da zainteresovanim organima i organizacijama i javnosti stavi na uvid kompletnu dokumentaciju o sprovedenom postupku procjene uticaja, na zahtjev podnijet u pisanoj formi (15 dana od prijema zahtjeva). Od obaveze stavljanja na uvid dokumentacije izuzimaju se dokumenti koji čine poslovnu, službenu ili državnu tajnu.

Odredbe o povjerljivosti (tajnosti) podataka sadrže i sljedeći zakoni iz oblasti životne sredine: u članu 107 Zakona o zaštiti prirode, članu 53 Zakona o hemikalijama, članu 23 Zakona o genetički modifikovanim organizmima.

Zakonom o medijima garantuje se pravo na slobodno osnivanje i nesmetan rad medija, zasnovan na: »slobodi izražavanja mišljenja; slobodi istraživanja, prikupljanja, širenja, objavljivanja i primanja informacija; slobodnom pristupu svim izvorima informacija; zaštiti čovjekove ličnosti i dostojanstva i slobodnom protoku informacija« (čl.2). Pravo na pristup informacijama formulisano je kao opšte pravo (»Informacije kojima raspolaže zakonodavna, izvršna i sudska vlast, preduzeća i ustanove kojima su povjerena javna ovlašćenja dostupne su javnosti, u skladu sa posebnim zakonom o slobodnom pristupu informacijama« - čl.4 st.3). Od posebnog značaja je i odredba kojom se novinar ili mediji oslobađaju odgovornosti ukoliko u svom radu pribave ili objave informaciju koja predstavlja državnu, vojnu, službenu ili poslovnu tajnu, ukoliko postoji opravdan interes javnosti da bude upoznata sa takvom informacijom (čl.21 st.2).

Zakon o tajnosti podataka reguliše postupak za pristup tajnim podacima koji se odnose na odbranu, javnu bezbjednost i inostrane poslove, a čijim bi otkrivanjem mogle da nastupe štetne posljedice za bezbjednost Crne Gore ili za njene političke ili ekonomske interese.

U postupku pred redovnim sudovima koji se tiču životne sredine, bilo da se radi o parničnom, izvršnom ili krivičnom postupku, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda može intervenirati ukoliko se radi o odugovlačenju sudskog postupka, očiglednoj zloupotrebi procesnih ovlaštenja i neizvršenju sudske odluke. Zaštitnik, po pravilu, postupuje povodom individualnih pritužbi građana, ali može da pokrene postupak i po sopstvenoj inicijativi. Iniciranje i tok postupka pred Zaštitnikom su krajnje pojednostavljeni: postupak je za stranku besplatan, a pritužba se podnosi u pisanoj formi, uključujući i elektronsku formu. Pritužba se može izjaviti i usmeno na zapisnik u prostorijama institucije. Na zahtjev podnosioca pritužbe Zaštitnik je dužan da sačuva tajnost njegovih ličnih podataka.

(ii) osiguralo da je primijenjen test javnog interesa naveden na kraju stava 4;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe člana 9 Zakona o slobodnom pristupu informacijama i član 32 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu.

(d) u vezi sa stavom 5, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da će organ javne vlasti koji ne posjeduje tražene informacije o životnoj sredini preduzeti neophodne radnje;

Odgovor:

Zakonom o opštem upravnom postupku odredbom člana 55 propisano je da ako organ nije nadležan za prijem podneska, službeno lice tog organa upozoriće na to podnosioca i uputiti ga organu nadležnom za prijem. Ako podnosilac i pored toga zahtijeva da se njegov podnesak primi, službeno lice je dužno da primi takav podnesak. Ako organ nađe da nije nadležan za rad po takvom podnesku, donijeće zaključak kojim će odbaciti podnesak zbog nenadležnosti (stav 3).

Kad organ poštom dobije podnesak za čiji prijem nije nadležan, a nesumnjivo je koji je organ nadležan za prijem, poslaće podnesak, bez odlaganja, nadležnom organu, odnosno sudu i o tome će obavijestiti stranku. Ako organ koji je dobio podnesak ne može da utvrdi koji je organ nadležan za rad po podnesku, donijeće, bez odlaganja, zaključak kojim će odbaciti podnesak zbog nenadležnosti i zaključak odmah dostaviti stranci (stav 4).

(e) u vezi sa stavom 6, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da će biti sproveden zahtjev da se informacije izdvoje i stave na raspolaganje;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 13 propisano je da ako je dijelu informacije pristup ograničen, organ vlasti će omogućiti pristup informaciji nakon brisanja dijela informacije kojem je pristup ograničen. Na dijelu informacije na kojem je pristup ograničen stavlja se napomena "izvršeno brisanje" i daje obavještenje o obimu izvršenog brisanja. Brisanjem informacije ne smije se uništiti ili oštetiti tekst informacije. Pristup informaciji na čijem je dijelu izvršeno brisanje ostvaruje se prepisivanjem, fotokopiranjem ili prevođenjem informacije od strane organa vlasti i dostavljanjem prepisa, fotokopije ili prevoda podnosiocu zahtjeva, neposredno, putem pošte ili elektronskim putem.

- (f) u vezi sa stavom 7, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da odluke o odbijanju budu donesene u skladu sa predviđenim rokovima i ostalim zahtjevima koji se odnose na odbijanje;**

(g)

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 16 propisano je da je organ vlasti dužan, po zahtjevu za pristup informaciji, donijeti rješenje i dostaviti ga podnosiocu zahtjeva odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana podnošenja zahtjeva. Izuzetno, u slučaju kada je to potrebno radi zaštite života ili slobode lica, organ vlasti dužan je rješenje donijeti i dostaviti ga podnosiocu zahtjeva odmah, a najkasnije u roku od 48 časova od podnošenja zahtjeva.

Dalje je članom 18 definisano da organ vlasti o zahtjevu za pristup informaciji odlučuje rješenjem. Organ vlasti je dužan da obrazloži akt kojim odbija zahtjev i da navede razloge zbog kojih ograničava pristup informaciji.

- (g) u vezi sa stavom 8, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da su ispunjeni zahtjevi o naplaćivanju naknade.**

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 19 propisano je da podnosilac zahtjeva snosi troškove postupka u vezi sa ostvarivanjem prava na pristup informaciji u skladu sa posebnim propisom (Uredba o naknadi troškova u postupku za pristup informacijama). Troškovi postupka odnose se samo na stvarne troškove organa vlasti u pogledu prepisivanja, fotokopiranja, prevođenja i dostavljanja informacije (stav 2). Kada je podnosilac zahtjeva lice s invaliditetom, organ vlasti snosi troškove postupka (stav 3).

VIII. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 4

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju bilo kojeg od stavova člana 4.

Odgovor:

Shodno zahtjevima koji su podnešeni relevantnim institucijama u oblasti životne sredine za dostupnost informacija u oblasti životne sredine, ukazujemo da postoji veliko interesovanje po ovom pitanju, što iziskuje povećanje broja izvršilaca na vođenju postupka po podnesenim zahtjevima. Ovo iz razloga što pored navedenog jedan od problema koji se pojavljuje u sprovođenju ovog člana i pretraživanje velikog broja dokumenata čime se ometa redovno poslovanje organa vlasti.

IX. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 4

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni odredbi o pristupu informacijama iz člana 4, npr. da li su na raspolaganju statistički podaci o broju primljenih zahtjeva, broju odbijenih zahtjeva i razlozima odbijanja?

Odgovor:

Shodno odredbama Zakona o slobodnom pristupu informacijama ("Sl.list RCG", br.68/05) i odredbama Arhuske konvencije, Ministarstvu uređenja prostora i zaštite životne sredine je, tokom 2010 godine, podnijeto 257 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. Odgovorno lice za postupanje po zahtjevima za pristup informacijama, je po zahtjevima za pristup informacijama, donijelo rjesenja i dostavilo ga podnosiocu zahtjeva u zakonskom roku. Od ukupnog broja zahtjeva od januara 2010. godine do januara 2011.godine NVO sektor je podnio 245, a fizička lica 12 zahtjeva. Najveći broj zahtjeva se odnosi na izdavanje kopija građevinskih i upotrebni dozvola, i kopije zapisnika u oblasti inspeksijskog nadzora.

Od 01.01.2011.godine do 01.07.2011.godine Ministarstvu održivog razvoja i turizma je ukupno podnešeno 454 zahtjeva, od kojih je u ovom periodu ukupno riješeno 323 zahtjeva, a ostali su u postupku rješavanja zbog potrebe prikupljanja potrebne dokumentacije od nadležnih organa i institucija.

U toku 2010.godine Agenciji za zaštitu životne sredine, kao organu uprave koji vrši stručne i sa njima povezane upravne poslove iz oblasti zaštite životne sredine, podnijeto je 36 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. Od ukupnog broja nevladine organizacije su podnijele 34 zahtjeva, a građani 2. Nije bilo slučaja da je zahtjev odbijen, a u četiri slučaja su zahtjevi proslijeđeni nadležnom organu na odlučivanje. Najveći broj zahtjeva se odnosi na tematsko područje procjene uticaja i strateške procjene uticaja na životnu sredinu.

X. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 4

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Odgovor:

Upućujemo na internet adrese navedene za član 3.

XI. ZAKONODAVNE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA SPROVOĐENJE ODREDBI O PRIKUPLJANJU I DISTRIBUIRANJU INFORMACIJA O ŽIVOTNOJ SREDINI IZ ČLANA 5

Navedite zakonodavne, regulatorne i druge mjere za sprovođenje odredbi o prikupljanju i distribuiranju informacija o životnoj sredini iz stava 5.

Odgovor:

Transpozicija odredaba o prikupljanju i distribuiranju informacija o životnoj sredini iz člana 5 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz veći broj propisa u CG i to:

- Ustav Crne Gore (Sl. List CG br. 01/07)
- Zakon o slobodnom pristupu informacijama ("Sl. list RCG", br.68/05)
- Zakon o opštem upravnom postupku ("Sl. list RCG", br.60/03)
- Zakon o državnoj upravi („Sl. List RCG”, br.38/03, “Sl.list CG”, br .22/08)
- Zakon o lokalnoj samoupravi („Sl. List RCG”, br.42/03... SL.list CG 88/09)
- Zakon o državnim službenicima i namještenicima („Sl.list RCG”, br.50/08, „SL.list CG“, br.49/10)
- Zakon o životnoj sredini („Sl. List CG“, broj 48/08, 40/10),

- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG”, br. 80/05,40/10),
- Zakon o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine („Sl.list RCG”, br. 80/05 i „Sl. List CG”, br. 54/09),
- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG”, br. 80/05),
- Zakon o zaštiti prirode (“Sl.list CG”, br 51/08),
- Zakon o genetički modifikovanim organizmima ("Sl. list Crne Gore", br. 22/08),
- Zakon o upravljanju otpadom (“Sl.list RCG, br. 80/05 i “Sl.list CG”, br.73/08),
- Zakon o zaštiti vazduha (“Sl.list CG”, br. 25/10),
- Zakon o hemikalijama (“Sl.list CG”, br. 11/07),
- Zakonom o šumama ("Sl. list Crne Gore", br. 74/10)
- Zakonom o vodama ("Sl. list RCG", br. 27/07)
- Zakon o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09)
- Zakon o zaštiti i spašavanju ("Sl. list Crne Gore", br. 13/07, 05/08, 86/09)
- Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini ("Sl. list Crne Gore", br. 28/11)
- Zakon o zabrani diskriminacije("Sl. list Crne Gore", br. 46/10)
- Pravilnik o bližem sadržaju i načinu vođenja katastra zagađivača životne sredine ("Sl. list Crne Gore", br. 43/10)
- Uredba o supstancama koje oštećuju ozonski omotač i alternativnim supstancama ("Sl. list Crne Gore", br. 05/11)
- Uredba o načinu i postupku prijave stavljanja ambalaže i upakovanih proizvoda na tržište, osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadne ambalaže i rada tog sistema ("Sl. list Crne Gore", br. 09/10)

Objasnite kako se sprovodi svaki stav člana 5. Opišite transponovanje relevantnih definicija iz člana 2 i zahtjeva u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Odgovor kao u članu 4.

Takođe, opišite, naročito:

(a) u vezi sa stavom 1, mjere preduzete da se osigura:

(i) da organi javne vlasti posjeduju i ažuriraju informacije o životnoj sredini;

Odgovor:

U Zakonu o životnoj sredini u članu 32 propisano je da država obezbjeđuje kontinuiranu kontrolu i praćenje stanja životne sredine - monitoring, u skladu sa ovim i posebnim zakonima. Monitoring je sastavni dio jedinstvenog Informacionog sistema životne sredine i sadrži programe monitoringa pojedinih segmenata životne sredine i područja donijetih na osnovu posebnih zakona. Vlada donosi program monitoringa, na predlog Agencije, za period od jedne godine.

Dalje je članom 35 ovog zakona definisano da pravno lice i preduzetnik koje je korisnik postrojenja koje zagađuje životnu sredinu dužno je da, u skladu sa zakonom, organizuje monitoring emisija i drugih izvora zagađenja.

Podatke utvrđene monitoringom iz stava 1 ovog člana zagađivač dostavlja nadležnom organu jedinice lokalne samouprave na čijoj je teritoriji lociran i Agenciji.

Zagađivač planira i obezbjeđuje finansijska sredstva za obavljanje monitoringa emisije, kao i za druga mjerenja i praćenja uticaja svoje aktivnosti na životnu sredinu.

Takođe je članom 8 Pravilnika o bližem sadržaju i načinu vođenja katastra zagađivača životne sredine propisano da je zagađivač dužan, da podatke za potrebe lokalnog katastra zagađivača dostavlja najkasnije do 31.marta tekuće, za prethodnu godinu. Za potrebe integralnog katastra zagađivača, koji vodi Agencija za zaštitu životne sredine, nadležni organ lokalne uprave, podatke iz stava 1 ovog člana, dostavlja u roku od 15 dana od dana njihovog dobijanja, a najkasnije do 30. aprila tekuće, za prethodnu godinu.

(ii) da postoji adekvatan protok informacija prema organima javnih vlasti;

Odgovor:

Zakonom o životnoj sredini u članu 18 propisano je da je organ lokalne uprave nadležan za poslove životne sredine dužan je da Agenciji dostavi lokalni plan zaštite životne sredine u roku od mjesec dana od dana donošenja istog. Takođe je odredbama člana 19 propisano da izvještaj o stanju životne sredine izrađuje Agencija i dostavlja ga Ministarstvu, a odredbama člana 20 da izvještaj o stanju životne sredine za teritoriju jedinice lokalne samouprave dostavlja organ lokalne uprave Agenciji, u roku od mjesec dana od dana njegovog usvajanja. Dalje je članom 32 zakona definisano da podatke utvrđene monitoringom jedinica lokalne samouprave dostavlja Agenciji.

Članom 35 je propisano da podatke utvrđene monitoringom emisija i drugih izvora zagađenja zagađivač dostavlja nadležnom organu jedinice lokalne samouprave na čijoj je teritoriji lociran i Agenciji. Članom 39 je definisano da su svi subjekti zaštite životne sredine (državni organi,organi državne uprave, jedinice lokalne samouprave, domaća i strana pravna i fizička lica, nevladine organizacije, građani i udruženja građana) dužni da, na zahtjev Agencije, dostavljaju podatke i informacije za potrebe vođenja Informacionog sistema.

Takođe, Upućujemo na član 8 Pravilnika o bližem sadržaju i načinu vođenja katastra zagađivača životne sredine.

Zakonom o zaštiti vazduha u članu 26 utvrđeno je da je Agencija dužna da, u slučaju kada se prag upozoravanja, granične vrijednosti i/ili ciljne vrijednosti, uključujući granice tolerancije ukoliko su propisane ili dugoročni cilj za ozon, prekorače radi značajnog prekoganičnog prenosa zagađujućih materija ili njihovih prekursora, o tome obavijesti Ministarstvo. Dalje je u članu 40 propisano da su vlasnici i/ili korisnici stacionarnih izvora zagađivanja dužni da vode propisane evidencije koje se dostavljaju organu lokalne uprave na čijoj teritoriji se nalaze stacionarni izvori zagađivanja.

Organ lokalne uprave, vodi registar izvora zagađivanja vazduha sa podacima o prostornom smještaju i kapacitetima izvora zagađivanja, kao i o svim promjenama i rekonstrukcijama.Podaci iz registra izvora zagađivanja dostavljaju se Agenciji koja vodi integralni katastar zagađivača životne sredine.(član 41)

Agencija dostavlja Ministarstvu podatke o koncentraciji ozona svakog mjeseca za prethodni mjesec u periodu od aprila do septembra (član 43 stav 6.) Podaci sadrže, za svaki dan u kome su zabilježena prekoračenja, datum, ukupan broj sati trajanja prekoračenja i maksimalne jednosatne vrijednosti koncentracija (stav 7).

Zakonom o zaštiti od buke u životnoj sredini u članu 6 propisano je da je nadležni organ lokalne uprave dužan da izvrši akustičko zoniranje radi određivanja akustičkih zona na svojoj teritoriji u cilju zaštite ljudi od buke, kao i da Agenciji za zaštitu životne sredine dostavi podatke o određenim akustičkim zonama u roku od mjesec dana od dana određivanja akustičkih zona. Podatke utvrđene monitoringom buke jedinica lokalne

samouprave dostavlja Agenciji (član 9). Dalje je ovim zakonom u članu 13 propisano da se strateške karte buke čiju izradu obezbjeđuje jedinica lokalne samouprave, odnosno koncesionar, dostavljaju u elektronskom obliku Agenciji. Uz strateške karte buke, Agenciji se dostavljaju i korišćeni ulazni podaci i metapodaci, radi unošenja podataka u Informacioni sistem zaštite životne sredine. Podaci o buci u životnoj sredini i strateške karte buke objavljuju se na Internet stranici Agencije (član 15). Organi nadležni za pripremu akcionih planova iz člana 16 ovog zakona obavještavaju organe, organizacije i zainteresovanu javnost o načinu i rokovima uvida u nacрте akcionih planova, dostavljanju mišljenja, vremenu i mjestu održavanja javne rasprave, putem medija (član 18). Usvojeni akcioni planovi objavljuju se na internet stranici organa nadležnog za donošenje akcionog plana i dostavljaju Agenciji radi izrade izvještaja o nivou buke u životnoj sredini. Izvještaj o nivou buke u životnoj sredini sačinjava Agencija i dostavlja Ministarstvu, koje ga upućuje Evropskoj Komisiji (član 23).

(iii) da se, u vanrednim situacijama, odgovarajuće informacije distribuiraju odmah i bez odlaganja;

Odgovor:

Zakonom o životnoj sredini u članu 26 propisano je da se u slučaju udesa, zavisno od obima udesa i procjene posljedica koje predstavljaju opasnost po ljudsko zdravlje i životnu sredinu, Ministarstvo odnosno organ jedinice lokalne samouprave proglašava stanje ugroženosti životne sredine i obavještava javnost o preduzetim mjerama. Za udese sa prekograničnim uticajima stanje ugroženosti životne sredine proglašava Vlada. Ako se u toku sprovođenja kontrole i praćenja stanja životne sredine (monitoringa) utvrdi zagađenje preko dozvoljene granice koje može ugroziti život i zdravlje ljudi ili prouzrokovati zagađenje životne sredine većih razmjera, subjekti koji sprovode monitoring dužni su da, bez odlaganja, obavijeste Agenciju (član 36).

Odredbom člana 46 propisano je da Agencija, odnosno organ državne uprave nadležan za zaštitu i spašavanje, u slučaju neposredne opasnosti od štete, može da od zagađivača zatraži neophodne podatke i preduzme neophodne aktivnosti i mjere.

Zakonom o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti u članu 34 propisano je da svako ko dođe do saznanja o postojanju opasnosti o povećanom izlaganju jonizujućem zračenju stanovništva i životne sredine dužan je da o tome, bez odlaganja, obavijesti ministarstvo nadležno za vanredne situacije i civilnu bezbjednost, Agenciju i druge nadležne organe. Dalje je članom 35 definisano da je radi radi ranog otkrivanja radijacionog udesa koji može proizvesti vanredno stanje, a ugrožava ili može ugroziti život i zdravlje ljudi i životnu sredinu, ministarstvo nadležno za vanredne situacije i civilnu bezbjednost uspostavlja sistem rane najave koji obezbjeđuje neprekidno mjerenje jačine ambijentalne ekvivalentne doze gama zračenja u vazduhu.

Takođe upućujemo na odredba člana 10, 21, 22 Zakona o zaštiti i spašavanju.

(b) u vezi sa stavom 2, mjere preduzete da se osigura da je način na koji organi javnih vlasti stavljaju podatke o životnoj sredini na raspolaganje javnosti transparentan i da su informacije o životnoj sredini efektivno pristupačne;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 5 definisano je da je organ vlasti dužan da sačini i na odgovarajući način objavi pregled vrsta informacija u svom posjedu, uključujući i javne registre i javne evidencije, podatke o proceduri pristupa informacijama, imena lica ovlašćenih za postupanje po zahtjevu za pristup

informacijama i druge podatke od značaja za ostvarivanje prava na pristup informacijama (vodič za pristup informacijama).

Zakonom o životnoj sredini u članu 4 kao jedan od osnovnih principa zaštite životne sredine je i Princip pristupa informacijama i učešća javnosti kojim je definisano da svako ima pravo da bude obaviješten o stanju životne sredine i da učestvuje u procesu donošenja odluka čije bi sprovođenje moglo da utiče na životnu sredinu. Podaci o stanju životne sredine su javni.

Članom 38 Definisano je da Agencija vodi jedinstveni informacioni sistem vezan za podatke i informacije od značaja za stanje životne sredine i o tome redovno obavještava javnost i domaće i međunarodne organizacije. Dalje je članom 41 propisano da je Agencija dužna da prikuplja i objavljuje informacije koje se posebno odnose na: tekstove međunarodnih ugovora, konvencija ili sporazuma i pravo Evropske unije; propise, planove i programe, izvještaje koji se odnose na životnu sredinu; podatke dobijene monitoringom životne sredine; procjenu uticaja na životnu sredinu i procjene rizika koji se tiču segmenata životne sredine.

Zakonom o zaštiti vazduha u članu 25 propisano je da se sa kratkoročnim akcionim planom i o primjeni mjera predviđenih planom upoznaje javnost, nevladine organizacije i udruženja koja se bave zaštitom životne sredine, udruženja za zaštitu potrošača, udruženja za zaštitu prava osjetljivih grupa stanovništva, zdravstvene ustanove i relevantna privredna društva. Dalje je članom 43 utvrđeno da Agencija obezbjeđuje redovno informisanje javnosti o koncentracijama zagađujućih materija u vazduhu, koje su izražene u srednjim vrijednostima u skladu sa odgovarajućim periodom usrednjavanja. Agencija obezbjeđuje redovno informisanje javnosti o koncentracijama i taloženju teških metala i policikličnih aromatičnih ugljovodonika.

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu članom 9 propisano je da su nadležni organ i drugi organi i organizacije dužni da obezbijede, na zahtjev nosilaca projekta, potrebne podatke, obavještenja i dokumentaciju od značaja za utvrđivanje i procjenu mogućih direktnih i indirektnih uticaja projekta na životnu sredinu. Kada je na osnovu ovog zakona nadležni organ dužan da obavijesti javnost, obavještanje se vrši putem najmanje jednog lokalnog ili dnevnog lista koji izlazi na području koje će biti zahvaćeno uticajem planiranog projekta, kao i putem elektronskih medija (član 29). Za sve projekte koji se planiraju i izvode, a koji mogu značajno da utiču na životnu sredinu shodno odredbama Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu propisano je, između ostalog, da je nadležni organ dužan da zainteresovanim organima i organizacijama i javnosti stavi na uvid kompletnu dokumentaciju o sprovedenom postupku procjene uticaja, na zahtjev podnijet u pisanoj formi, u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva (član 32).

Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 13 propisano je da je Odluka o potrebi ili nepostojanju potrebe za izradu strateške procjene sastavni dio odluke o pripremi plana ili programa i objavljuju se u "Službenom listu Republike Crne Gore", odnosno u glasilu jedinice lokalne samouprave. U članu 24 definisana je dostupnost informacija odnosno da "izvještaj o strateškoj procjeni, rezultati učešća zainteresovanih organa i organizacija i javnosti i drugih država u slučaju prekograničnog uticaja, sastavni su dio dokumentacione osnove plana ili programa. Organ nadležan za

pripremu plana i programa obezbjeđuje dostupnost podataka iz stava 1 ovog člana i poslije usvajanja plana ili programa, pod uslovima određenim zakonom.”

Zakonom o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine definisana su određena prava javnosti kojima se obezbjeđuje informisanje javnosti i pristup javnosti dokumentima koja se donose tokom postupka izdavanja integrisane dozvole. Tako je u članu 14 propisano da rješenje o izdavanju dozvole, odnosno o odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole nadležni organ dostavlja operateru i obavještava druge organe i organizacije i javnost u roku od osam dana od dana donošenja rješenja. Takođe, u članu 22 zakona propisan je način obavještavanja zainteresovanih organa i organizacija i javnosti: “Nadležni organ dužan je da obavještava zainteresovane organe i organizacije, zainteresovanu javnost i javnost u slučajevima iz čl. 10, 11 i 14 ovog zakona putem medija i to najmanje u jednom lokalnom ili dnevnom listu koji izlazi na području koje će biti zahvaćeno uticajem aktivnosti i postrojenja, kao i putem interneta, o trošku podnosioca zahtjeva. Ukoliko zahtjev operatera, nacrt dozvole ili dozvola sadrže poslovnu tajnu ili podatak koji bi, u skladu sa zakonom, zahtijevao ograničen pristup javnosti, nadležni organ može, na zahtjev operatera, odlučiti da za određene djelove zahtjeva, odnosno nacrta dozvole ili dozvole ograniči pristup javnosti ”(član 22 stav 4), a ograničenje iz stava 4 ovog člana ne odnosi se na informacije o emisijama, rizicima od udesa, rezultate monitoringa i inspeksijskog nadzora” (član 22 stav 6). članu 24 propisano je da je uvid u registar izdatih dozvola, kao dio informacionog sistema životne sredine javan.

Zakonom o zaštiti prirode, uređeno je pitanje pristupa informacijama o stanju i zaštiti prirode članom 107 odnosno da „Ministarstvo, organ uprave, Pravno lice, nadležni organi lokalne uprave i upravljači dužni su da, na zahtjev zainteresovanih pravnih i fizičkih lica, dostavljaju podatke o stanju i zaštiti prirode, osim podataka koji se smatraju tajnim u skladu sa zakonom”, kao i dostavljanje informacija članom 108, odnosno da se “informacije koje se odnose na zaštitu prirode organ iz člana 107 ovog zakona dostavljaju podnosiocu zahtjeva u skladu sa zakonom”.

Zakonom o genetički modifikovanim organizmima uređena su izvjesna pitanja u vezi sa dostupnošću informacija, odnosno uslovima za ograničenu upotrebu, uvođenje u upotrebu i stavljanje u promet GMO i proizvoda od GMO, kao i uslovi i mere za sprječavanje i otklanjanje neželjenih posledica. Tako je utvrđeno načelo javnosti po kome javnost ima pravo da bude obaviještena o upravljanju GMO i uključena u postupke odlučivanja u skladu sa zakonom (član 9). Propisana je obaveza upoznavanja javnosti sa sadržajem prijave i rješenja po prijavi za upotrebu GMO u zatvorenim sistemima, kao sprovođenje javne rasprave (član 25), kao i da su registri GMO dostupni javnosti (član 58). Članom 35 propisano je da kada organu uprave nadležnom za zaštitu životne sredine postanu dostupni podaci o izmjeni ili nenamjernoj promjeni uvedenog GMO, koji mogu da imaju značajan uticaj na procjenu rizika za zdravlje ljudi i životnu sredinu, procijenice te podatke, dostaviti ih na uvid javnosti i naložiti podnosiocu prijave da prilagodi uslove namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu ili obustavi namjerno uvođenje u životnu sredinu GMO i proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od

GMO. Takođe, članom 42 propisano da odobrenje za stavljanje u promet GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO i procjena rizika za biološku raznovrsnost, zdravlje ljudi i životnu sredinu, osim podataka koji su označeni kao povjerljivi, moraju biti dostupni javnosti u skladu sa ovim zakonom.

Organ državne uprave nadležan za poslove zdravlja, organ uprave nadležan za poslove veterinarstva, organ uprave nadležan za fitosanitarne poslove i organ uprave nadležan za zaštitu životne sredinu objavljuje u "Službenom listu Crne Gore" spisak GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, za koje je izdao rješenje kojim se odobrava namjerno uvođenje u životnu sredinu, u komercijalne svrhe, odnosno stavljanje u promet (član 60).

Zakonom o upravljanju otpadom odredbama člana 16 propisano je da se Državni plan upravljanja otpadom objavljuje u "Službenom listu Crne Gore", a o donošenju lokalnih planova upravljanja otpadom nadležni organ obavještava javnost o izradi plana i to putem javnog radiodifuznog servisa i štampanih medija (član 17). Dalje, odredbama člana 29 nadležni organ obavještava javnost o podnesenom zahtjevu za izdavanje dozvole za obradu, odnosno odlaganje otpada, kao i o podnesenom zahtjevu za izdavanje dozvole za sakupljanje, odnosno transport otpada (član 35). U članu 44 propisano je da registar podataka o nastajanju i upravljanju otpadom i izdatim dozvolama predstavlja sastavni dio informacionog sistema zaštite životne sredine.

Zakonom o hemikalijama propisano je da se u "Službenom listu Crne Gore" objavljuje: Lista postojećih hemikalija (član 23), Lista prioriternih postojećih hemikalija (član 27), Lista klasifikovanih hemikalija (član 31), kao i Lista opasnih hemikalija iz Roterdamske konvencije i liste zabranjenih i strogo ograničenih hemikalija u okviru Evropske unije (član 40). Takođe je propisano da Ministarstvo uspostavlja i vodi informacioni sistem za hemikalije, koji naročito sadrži podatke o hemikalijama koje se proizvode, uvoze, izvoze i stavljaju u promet, podatke o izdatim dozvolama za uvoz, izvoz i stavljanje u promet, podatke o izvršenim ispitivanjima, podatke o akreditovanim laboratorijama i izdatim DLP sertifikatima (član 67).

Zakonom o vodama u članu 109 utvrđeno je da su podaci za zaštitu od štetnog dejstva voda javni. Takođe su javni i podaci iz katastra vodnog dobra koji sadrži podatke o površinskim i podzemnim vodama, vodnom zemljištu i eksploataciji rječnih nanosa iz korita vodotoka i sa priobalnog zemljišta

Zakonom o šumama je predviđeno da ministarstvo nadležno za poslove šumarstva obavještava javnost o zdravstvenom stanju šuma utvrđenom monitoringom putem medija (član 47).

(c) u vezi sa stavom 3, mjere preduzete da se osigura da informacije o životnoj sredini progresivno postaju raspoložive u elektronskim bazama podataka kojima javnost može lako da pristupi preko javnih telekomunikacionih mreža;

Odgovor:

U Zakonu o životnoj sredini u poglavlju VI Informacioni sistem zaštite životne sredine i informisanje javnosti u članu 37 propisano je da se informacioni sistem zaštite životne sredine uspostavlja u cilju efikasnog identifikovanja, klasifikovanja, obrade, praćenja i evidencije prirodnih resursa i upravljanja životnom sredinom. Informacioni sistem sadrži podatke i informacije o stanju životne sredine, opterećenjima i uticajima na životnu sredinu (član 38). Informacioni sistem vodi Agencija i njime se obezbjeđuje pristup drugim informacionim sistemima i harmonizacija svih relevantnih informacija i podataka na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Takođe je definisano da će se propisom Ministarstva nadležnog za poslove zaštite životne sredine urediti bliža sadržina, način vođenja i održavanja Informacionog sistema, metodologija unosa i obrade podataka, struktura, zajedničke osnove, kategorije i nivoi sakupljanja podataka, kao i sadržina podataka o kojima se redovno i obavezno obavještava javnost (član 38).

Zakonom o zaštiti vazduha u članu 42 propisano je da Agencija blagovremeno i na odgovarajući način informiše javnost i zainteresovane organizacije (nevladine organizacije i udruženja koja se bave zaštitom životne sredine, udruženja za zaštitu potrošača, udruženja za zaštitu prava osjetljivih grupa stanovništva, zdravstvene ustanove i relevantna privredna društva) o kvalitetu vazduha i donošenju planova, programa i mjera za zaštitu i poboljšanje kvaliteta vazduha. Informacije i podaci o kvalitetu vazduha su besplatne i dostupne preko sredstava javnog informisanja i na internet stranicama nadležnih organa. Takođe je u članu 44 dat sadržaj informacionog sistema kvaliteta vazduha, koji je sastavni dio informacionog sistema zaštite životne sredine. Dalje je u članu 46 propisano da na osnovu podataka dobijenih sprovođenjem godišnjeg Programa praćenja kvaliteta vazduha i drugih podataka, Agencija izrađuje godišnju informaciju o kvalitetu vazduha. Informacija je dostupna javnosti i objavljuje se na internet stranici Ministarstva.

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu je propisano da kada je na osnovu ovog zakona nadležni organ dužan da obavijesti javnost, obavještavanje se vrši putem najmanje jednog lokalnog ili dnevnog lista koji izlazi na području koje će biti zahvaćeno uticajem planiranog projekta, kao i putem elektronskih medija (član 29).

Zakonom o zaštiti od buke u životnoj sredini je utvrđeno da se podaci o buci u životnoj sredini i strateške karte buke objavljuju na Internet stranici Agencije (član 15). Usvojeni akcioni planovi objavljuju se na internet stranici organa nadležnog za donošenje akcionog plana i dostavljaju Agenciji radi izrade izvještaja o nivou buke u životnoj sredini (član 18).

Izvještaji o stanju životne sredine dostupni su na sajtu Agencije za zaštitu životne sredine: <http://www.epa.org.me/index.php/me/sektor-za-monitoring-analizu-i-izvjetavanje>
Tekstovi propisa u oblasti životne sredine dostupni su na sajtu Agencije: <http://www.epa.org.me/index.php/me/regulativa>.

Na sajtu Agencije mogu se pronaći i ostale informacije koje olakšavaju primjenu nacionalnih propisa kojim se sprovodi Arhuska konvencija (izvještaji o radu ekološke inspekcije, izdate saglasnosti na Elaborate procjene uticaja na životnu sredinu <http://www.epa.org.me/index.php/me/component/content/article/152-dozvole-za-eia-procjena-uticaja-na-zivotnu-sredinu>)

Članom 25 Zakona o šumama definisano je da se radi obezbjeđenja neophodnih podataka i informacija o šumama, šumskim zemljištima i goletima uspostavlja

informacioni sistem za šume i šumarstvo Crne Gore, koji vodi nadležni organ uprave u elektronskoj formi. U informacioni sistem naročito se upisuju podaci o stanju i promjenama u ekosistemu šuma, podaci prikupljeni inventurom šuma, mreži šumske infrastrukture, izvršenim radovima u šumama i vlasnicima i korisnicima šuma.

(d) u vezi sa stavom 4, mjere preduzete da bi se nacionalni izvještaji o stanju životne sredine objavili i distribuirali;

Odgovor:

Zakonom o životnoj sredini u članu 19 definisano je da se za potrebe praćenja ostvarivanja ciljeva iz dokumenata održivog razvoja i zaštite životne sredine odnosno Nacionalne strategije održivog razvoja i Nacionalnog programa zaštite životne sredine, strateških, planskih i programskih dokumenata vezanih za pojedine segmente životne sredine i opterećenja i drugih dokumenata vezanih za zaštitu životne sredine, kao i zbog cjelokupnog uvida u stanje životne sredine, za period od četiri godine, izrađuje se izvještaj o stanju životne sredine Crne Gore. Bliži sadržaj izvještaja propisuje organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine. Izvještaj o stanju životne sredine za teritoriju Crne Gore izrađuje se na osnovu Nacionalne liste indikatora zaštite životne sredine i drugih podataka u skladu sa propisom iz stava 2 ovog člana. Nacionalnu listu indikatora zaštite životne sredine iz stava 3 ovog člana utvrđuje Vlada, na predlog Agencije. Izvještaj o stanju životne sredine izrađuje Agencija i dostavlja ga Ministarstvu.

(e) mjere koje se preduzimaju za distribuciju informacija iz stava 5

Odgovor:

Zakonom o državnoj upravi u članu 4 utvrđeno je da je „rad organa državne uprave javan” i da su „građanima dostupni podaci, dokumenta, izvještaji i informacije organa državne uprave”. Što se tiče odnosa državne uprave i građana utvrđenih odredbama članova 51-58 – VIII glava ovog zakona propisano je da su organi državne uprave dužni da građanima daju potrebno obavještenje i stručnu pomoć u propisanim rokovima. Shodno članovima 95 – 98 Zakona o državnoj upravi državni organi redovno obavještavaju javnost i medije o svojim aktivnostima i to putem konferencija za štampu, saopštenja za javnost, okruglih stolova, tribina, kao i distribucijom informacija putem internet prezentacije organa državne uprave. Zainteresovani predstavnici javnosti (mediji, organizacije, pojedinci) državnim organima dostavljaju pitanja u pismenoj i elektronskoj formi, pri čemu je praksa pokazala da u cilju dobijanja odgovora isti mogu postići dogovor sa odgovornim licima i održati sastanke u cilju razrješenja određenih spornih pitanja.

U Zakonu o životnoj sredini u članu 13 utvrđeno je da su dokumenti održivog razvoja i zaštite životne sredine: Nacionalna strategija održivog razvoja; Nacionalni program zaštite životne sredine; lokalni planovi zaštite životne sredine; strategije, planovi i programi koji se donose, odnosno koji su doneseni prema posebnim propisima u pojedinim oblastima za pojedine segmente životne sredine i opterećenja. U članu 41 ovog zakona su navedene informacije i dokumenta koje je Agencija dužna da prikuplja

i objavljuje. Takođe je u članu 55 i 56 propisano da Vlada donosi Nacionalni plan o klimatskim promjenama i Nacionalni plan borbe protiv dezertifikacije sa Akcionim planom.

Tražene informacije su dostupne na sljedećim sajtovima:

Sajt Agencije za zaštitu životne sredine: <http://www.epa.org.me/index.php/me/o-nama>

Sajt Ministarstva održivog razvoja i turizma: <http://www.mrt.gov.me/ministarstvo>

Službeni list Crne Gore: <http://www.sllistcg.me>

(f) u vezi sa stavom 6, mjere koje su preduzete kako bi se operateri čije aktivnosti imaju značajan uticaj na životnu sredinu podstakli da redovno informišu javnost o uticaju njihovih aktivnosti i proizvoda na životnu sredinu;

Odgovor:

Zakonom o životnoj sredini u članu 29 definisano je da se radi uključivanja u sistem upravljanja i kontrole zaštite životne sredine i informisanja javnosti o uticajima pojedinih djelatnosti na životnu sredinu, pravna lica i preduzetnici mogu se uključiti u sistem Evropske unije za ekološko upravljanje (sistem EMAS).

Dalje je članom 63 utvrđeno da se za pravna lica i preduzetnike koji primjenjuju tehnologije, proizvode i stavljaju u promet proizvode čiji je uticaj povoljniji od drugih sličnih, odnosno koji koriste obnovljive izvore energije (sunce, vjetar, biogas i sl.), opremu i uređaje koji neposredno služe zaštiti životne sredine, mogu se utvrditi poreske, carinske i druge olakšice ili oslobađanja od obaveze plaćanja, pod uslovima i na način utvrđen posebnim propisima. Posebnim propisima mogu se utvrditi olakšice za usluge i za proizvode za koje je organizovan povraćaj ambalaže ili na drugi način smanjen negativni uticaj njihovog djelovanja na životnu sredinu i korišćenjem kojih se doprinosi izbjegavanju i smanjenju otpada. Vlada može subvencionirati ili na drugi način pomagati aktivnosti koje značajno doprinose smanjenju negativnih uticaja na životnu sredinu.

Takođe je u članu 64 propisano da se ekološki znak utvrđuje za proizvode namijenjene opštoj potrošnji, izuzev proizvoda za ishranu, pića i farmaceutskih proizvoda koji u poređenju sa sličnim proizvodima manje zagađuju životnu sredinu pri proizvodnji, plasmanu, prometu, potrošnji i odlaganju ili su dobijeni reciklažom otpada. Ekološki znak utvrđuje se i za procese i usluge koji manje zagađuju životnu sredinu. Za proizvode, procese ili usluge pravno lice i preduzetnik može dobiti pravo na korišćenje ekološkog znaka ako se njihovom proizvodnjom, odnosno odvijanjem, odnosno pružanjem smanjuje: potrošnja energetske resursa; emisija štetnih i opasnih materija; proizvodnja otpada; potrošnja prirodnih resursa i dr.

(g) mjere za publikovanje i pružanje informacija iz stava 7;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe čl. 37 i 38 Zakona o životnoj sredini; odredbe čl.42, 44 i 46 Zakona o zaštiti vazduha; odredbe člana 29 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu; odredbe čl. 15 i 18 Predloga zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini.

(h) u vezi sa stavom 8, mjere preduzete za razvijanje mehanizama čiji je cilj da se osigura da javnost ima na raspolaganju dovoljno informacija o proizvodima;

Odgovor:

U Zakonu o životnoj sredini u članu 23 propisano je da se za određene proizvode, postrojenja, pogone ili uređaje, opremu i proizvodne postupke koji mogu prouzrokovati rizik ili opasnost po životnu sredinu, posebnim propisima određuju tehnički standardi zaštite životne sredine.

Tehničkim standardima, se između ostalog, propisuju i: način izrade, proizvodnje, označavanja, postupanja i korišćenja proizvoda. Takođe upućujemo na odredbe člana 64 ovog zakona.

Zakonom o hemikalijama u članu 21 utvrđeno je da hemikalija mora biti pakovana i označena na način utvrđen ovim zakonom i propisima donijetim na osnovu ovog zakona i, pored podataka o rezultatima sprovedenih istraživanja na pakovanju, treba da sadrži i natpis: "Pažnja - hemikalija još nije u potpunosti testirana". Dalje je članom 35 propisano da hemikalija koja se uvozi i stavlja u promet mora biti upakovana i označena u skladu s ovim zakonom i propisima donesenim na osnovu ovog zakona. Pakovanje mora odgovarati osobinama hemikalije, njenoj namjeni i načinu upotrebe. Opasne hemikalije moraju biti pakovane u ambalaži, koja je opremljena posebnim zatvaračima koji onemogućavaju otvaranje djeci i ne smiju dovesti u zabludu u pogledu sadržaja. Opasne hemikalije moraju biti označene na način koji omogućava uočavanje opasnosti i osobama sa posebnim potrebama. Uputstvo za upotrebu opasnih hemikalija, koje su klasifikovane u grupe iz člana 32 tač. f) do o) ovog zakona, a koje su namijenjene za opštu upotrebu, mora sadržati upozorenje za sigurno rukovanje hemikalijom i postupke za pružanje prve pomoći u slučaju nesreće ili nezgode. Takođe je članom 36 utvrđeno da je zabranjeno označavanje ili navođenje da je hemikalija, koja je svrstana kao opasna, manje opasna ili da nije opasna za život i zdravlje ljudi i životnu sredinu. Hemikalije moraju biti označene jasno uočljivim i čitkim natpisom na jeziku u službenoj upotrebi u Crnoj Gori.

U Uredbi o supstancama koje oštećuju ozonski omotač i alternativnim supstancama u članu 20 definisano je da pravno lice, odnosno preduzetnik koji je ovlašćen da obavlja djelatnost održavanja i/ili popravke i isključivanja iz upotrebe proizvoda koji sadrže kontrolisane i alternativne supstance, dužan je da prikupljene kontrolisane i alternativne supstance privremeno čuva u cilindrima za prikupljanje supstanci, do ponovnog korišćenja, trajnog uklanjanja ili skladištenja tih supstanci. Cilindri koji sadrže regenerisane kontrolisane supstance prije stavljanja u promet moraju biti obilježeni oznakom koja sadrži podatke da je supstanca regenerisana, o inventarskom kodu supstance, nazivu i adresi postrojenja koje je izvršilo regeneraciju.

Dalje je članom 23 ove uredbe propisano da se proizvodi i cilindri koji sadrže alternativne supstance i njihove smješe ne mogu stavlјati u promet ako nijesu označeni u skladu sa ovom uredbom. Označavanje proizvoda i cilindara, vrši se oznakom koja sadrži hemijsku formulu, količinu alternativne supstance izraženu u kilogramima i natpis: "sadrži fluorisani gas regulisan Kjoto protokolom". Ukoliko se alternativne supstance dodaju u proizvode van mjesta proizvodnje, a čiju ukupnu količinu proizvođač ne može utvrditi, oznaka mora da sadrži podatke o punjenju koje je izvršio proizvođač, mjesto za unos podataka o količini supstanci koja će biti dodata van mjesta proizvodnje i mjesto za unos podataka o ukupnoj količini supstanci. Oznaka na tim proizvodima mora da bude lako uočljiva, čitljiva i trajna. Ukoliko se ova oznaka dodaje na postojeću oznaku proizvoda, ona ne smije biti ispisana manjom veličinom slova i stavlja se na dio proizvoda ili opreme koji sadrži alternativne supstance ili na dio proizvoda ili opreme na kojem se vrši njihovo punjenje ili prikupljanje. Rashladni uređaji, oprema i toplotne pumpe čija je izolacija izvedena pjenom, a čije ispenjavanje je izvršeno alternativnim supstancama, ne mogu se stavlјati u promet ako nijesu označene oznakom

"ispjenjavanje izvršeno fluorisanim gasovima". Hermetički zatvoreni sistemi označavaju se stavljanjem oznake, s tim da sadrže i oznaku "hermetički zatvoreno".

Zakonom o upravljanju otpadom u članu 42 propisano je da je proizvođač ili uvoznik proizvoda koji sadrži opasne materije, a koji se koristi u domaćinstvima dužan da izvrši obilježavanje proizvoda oznakom sa upozorenjem da proizvod sadrži opasne materije i uputstvom u kome je naveden sadržaj opasnih materija, način na koji će se otpad od ovog proizvoda odlagati, mogućnost recikliranja i sl. Dalje je u članu 47 definisano da je proizvođač ili uvoznik baterija i akumulatora, kao i proizvođač i uvoznik opreme sa ugrađenim baterijama i akumulatorima dužan da izvrši obilježavanje baterija i akumulatora oznakama koje sadrže uputstva i upozorenja za odvojeno sakupljanje, sadržaj teških metala, mogućnost recikliranja ili odlaganja i sl.

Uredbom o načinu i postupku prijave stavljanja ambalaže i upakovanih proizvoda na tržište, osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadne ambalaže i rada tog sistema kojom se uređuje način i postupak prijave stavljanja ambalaže i upakovanih proizvoda na tržište, osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadne ambalaže i rada tog sistema u članu 3 tačka 29 definisano je da je opasna roba roba koja je upakovana u ambalaži koja je označena sa "T", "T+" ili "E".

(i) u vezi sa stavom 9, mjere preduzete da se uspostavi nacionalni sistem inventara ili registra zagađivača;

Odgovor:

U Zakonu o životnoj sredini u članu 40 definisano je da katastar zagađivača životne sredine sadrži podatke o izvorima, vrsti, količini, načinu i mjestu ispuštanja, prenosa i odlaganja zagađujućih materija i otpada u životnu sredinu. Integralni katastar zagađivača vodi Agencija na osnovu lokalnih katastara zagađivača životne sredine koje vode jedinice lokalne samouprave.

Pravilnikom o bližem sadržaju i načinu vođenja katastra propisan je bliži sadržaj i način vođenja katastra zagađivača, obveznici, način i rokovi prikupljanja i dostavljanja podataka o emisijama, odnosno ispuštanju i drugi podaci od značaja za vođenje katastra. U članu 9 pravilnika propisano je da su podaci iz katastra zagađivača, dostupni javnosti, a odradbama člana 10 da se za vođenje katastra zagađivača, koristi elektronska programska oprema (aplikacija), koja omogućava mrežni unos, obradu i prikaz podataka. Podaci u katastru zagađivača, čuvaju se 10 godina od dana njihovog dobijanja.

XII. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 5

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju bilo kojeg od stavova člana 5.

Odgovor:

Zakonom o životnoj sredini definisano je da Agencija za zaštitu životne sredine uspostavlja i vodi informacioni sistem na nacionalnom nivou. Agencija za zaštitu životne sredine aplicirala je projektom Fiche - IPA 2011 za dobijanje pomoći za izradu

softverskog rješenja za uspostavljanje informacionog sistema zaštite životne sredine. Realizacija ovog projekta očekuje se krajem 2014.godine.

Informacioni sistem zaštite životne sredine će unaprijediti i olakšati donošenja odluka koje se tiču upravljanja životnom sredinom (poboljšanje kvaliteta strateških i planskih dokumenata, unapređivanje procesa odlučivanja o davanju saglasnosti na izvještaje o strateškoj procjeni uticaja i procjeni uticaja na životnu sredinu, poboljšanje rada inspeksijskih organa itd.) kao i unaprijediti proces izvještavanja o stanju životne sredine ka nacionalnim i međunarodnim institucijama i javnosti.

XIII. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 5

Pružite dodatne informacije o praktičnoj primjeni odredbi o prikupljanju i distribuiranju informacija o životnoj sredini iz člana 5, npr. da li postoje statistički podaci o objavljenim informacijama?

Odgovor:

- Spisak važećih propisa iz oblasti životne sredine može se pronaći na sajtu Agencije za zaštitu životne sredine: <http://www.epa.org.me/index.php/me/regulativa>
- Spisak dozvola (dozvole za uvoz/izvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač i proizvode koje sadrže te supstance ili su pomoću njih proizvedeni, dozvole za EIA-procjena uticaja na životnu sredinu, dozvole za CITES (prekokogranički promet ugroženih biljnih i životinjskih vrsta), dozvole za uvoz otpada, dozvole za tranzit otpada, dozvole za izvoz otpada, dozvole za uvoz hemikalija, dozvole za sakupljanje, otkup i promet biljaka i životinja, saglasnost na izvještaje o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (SEA), dozvole za sakupljanje i transport opasnog otpada nalaze se na sljedećem veb sajtu Agencije: <http://www.epa.org.me/index.php/me/dozvole>
- Arhus centar u Podgorici (www.arhuscg.me) omogućava zainteresovanoj javnosti pristup informacijama i učešće građana u donošenju odluka u oblasti životne sredine. Arhus centar Podgorica, kao dio Agencije za zaštitu životne sredine, bavi se primjenom načela Arhuske konvencije.

XIV. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 5

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Odgovor:

Vidjeti internet adrese navedene za član 3.

XV. ZAKONODAVNE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA REALIZACIJU ODREDBI O UČEŠĆU JAVNOSTI U ODLUKAMA O SPECIFIČNIM AKTIVNOSTIMA IZ ČLANA 6

Navedite zakonodavne, regulatorne i druge mjere za realizaciju odredbi o učešću javnosti u odlukama o specifičnim aktivnostima iz člana 6.

Objasnite kako se sprovodi svaki stav člana 6.

Odgovor:

Transpozicija odredaba o učešću javnosti u donošenju odluka o specifičnim aktivnostima iz člana 6 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz veći broj propisa u CG i to:

- Ustav Crne Gore (Sl. List CG br. 01/07)
- Zakon o životnoj sredini („Sl. List CG broj 48/08, 40/10).
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG”, br. 80/05, 40/10),
- Zakon o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine („Sl.list RCG”, br. 80/05 i „Sl. List CG“, br. 54/09),
- Zakon o genetički modifikovanim organizmima ("Sl. list Crne Gore", br. 22/08),
- Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata ("Sl. list Crne Gore", br. 51/08, 40/10)
- Uredba o projektima za koje se vrši procjena uticaja na životnu sredinu ("Sl. list RCG", br. 20/07)
- Uredba o vrstama aktivnosti i postrojenja za koje se izdaje integrisana dozvola ("Sl. list Crne Gore", br. 07/08)

Opišite transponovanje odgovarajućih definicija iz člana 2 i zahtjev u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Odgovor kao u članu 4.

Takođe opišite, naročito:

(a) u vezi sa stavom 1, mjere koje su preduzete da se osigura:

(i) da se odredbe člana 6 primjenjuju u vezi sa odlukama o tome da li da se da saglasnost za predložene aktivnosti koje su navedene u aneksu I uz Konvenciju;

Odgovor:

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 5 stavu 1 definisano je da se propisom Vlade utvrđuju: projekti za koje je obavezna procjena uticaja i projekti za koje se može zahtijevati procjena uticaja. Nadležni organ odlučuje o potrebi procjene uticaja u svakom pojedinačnom slučaju za projekte za koje je obavezna procjena uticaja.

U Uredbi o projektima za koje se vrši procjena uticaja na životnu sredinu projekti za koje je obavezna procjena uticaja na životnu sredinu utvrđeni su u Listi I ove uredbe, a projekti za koje se može zahtijevati procjena uticaja na životnu sredinu utvrđeni su u Listi II ove uredbe.

Zakonom o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine u članu 3 propisano je da se vrste aktivnosti, postrojenja i granični kapaciteti u okviru svake vrste aktivnosti za koje se izdaje dozvola određuju propisom Vlade.

Uredbom o vrstama aktivnosti i postrojenja za koje se izdaje integrisana dozvola propisuju se vrste aktivnosti, postrojenja i granični kapaciteti u okviru svake vrste aktivnosti, za koje se izdaje integrisana dozvola.

(ii) da se odredbe člana 6 primjenjuju na odluke o predloženim aktivnostima koje nijesu navedene u aneksu I, a koje mogu da imaju značajan uticaj na životnu sredinu;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe člana 5 stav 1 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu . U Uredbi o projektima za koje se vrši procjena uticaja na životnu sredinu projekti za koje je obavezna procjena uticaja na životnu sredinu utvrđeni su u Listi I ove uredbe, a projekti za koje se može zahtijevati procjena uticaja na životnu sredinu utvrđeni su u Listi II ove uredbe.

(b) mjere koje su preduzete sa ciljem da se obezbijedi da je zainteresovana javnost informisana, rano u postupku donošenja odluka u oblasti životne sredine, i na adekvatan, blagovremen i efektivan način, za pitanja koja su navedena u stavu 2;

Odgovor:

Zakonom o životnoj sredini članom 4 definisan je princip pristupa informacijama i učešća javnosti po kome svako ima pravo da bude obaviješten o stanju životne sredine i da učestvuje u procesu donošenja odluka čije bi sprovođenje moglo da utiče na životnu sredinu. Podaci o stanju životne sredine su javni.

Za sve projekte koji se planiraju i izvode, a koji mogu značajno da utiču na životnu sredinu shodno odredbama Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu propisano je, između ostalog, da nadležni organ obavještava zainteresovanu javnost radi davanja mišljenja u postupku odlučivanja o potrebi procjene uticaja projekta na životnu sredinu člana 12 stav 1; odlučivanja o zahtjevu za određivanje obima i sadržaja elaborata (član 16 stav 4 i stav 8); odlučivanja o zahtjevu za davanje saglasnosti na elaborat (član 20 stav 1 i član 24 stav 3).

Zakonom o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine propisano je da nadležni organ obavještava zainteresovane organe, organizacije i javnost o sadržaju zahtjeva za izdavanje integrisane dozvole; o nacrtu dozvole i o mogućnosti uvida u prateću dokumentaciju; o rješenju o izdavanju dozvole, odnosno o odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole (član 10, 11, 14).

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 30 uređeno je pitanje obavještavanja druge države o prekograničnom uticaju, odnosno ako projekat može imati značajan uticaj na životnu sredinu druge države ili ako država čija životna sredina može biti značajno ugrožena to zatraži, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine, u što kraćem roku, a najkasnije u rokovima za obavještavanje svoje javnosti, dostavlja drugoj državi obavještenje.

Zakonom o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine u članu 23 propisano je da ako rad nekog postrojenja može imati značajan negativan uticaj na životnu sredinu druge države ili ako država čija životna sredina može biti značajno ugrožena to zatraži, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine dostavlja drugoj državi na mišljenje informacije.

(c) mjere koje su preduzete sa ciljem da se osigura da vremenski rokovi u procedurama učešća javnosti poštuju zahtjeve iz stava 3;

Odgovor:

Zahtjevi koji se odnose na učešće javnosti prije donošenja administrativnih odluka kojima se dozvoljavaju aktivnosti koje će vjerovatno imati značajan uticaj na životnu sredinu definisani su u odredbama Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu. Članom 12 Zakona utvrđeno je da nadležni organ za sprovođenje postupka procjene uticaja obavještava zainteresovanu javnost o podnijetom zahtjevu za odlučivanje o potrebi procjene uticaja, u roku od pet dana od dana prijema urednog zahtjeva.

Članom 16 Zakona utvrđeno je da nadležni organ za sprovođenje postupka procjene uticaja, u roku od sedam dana od dana dobijanja predloga Komisije za određivanje obima i sadržaja elaborata procjene uticaja projekta na životnu sredinu, koju formira nadležni organ, shodno članu 21 Zakona, obavijesti zainteresovanu javnost o istom. Zainteresovana javnost, u roku od petnaest dana od dana obavještavanja o predlogu Komisije, može dostaviti mišljenje nadležnom organu, koji je dužan da prilikom donošenja konačne Odluke o obimu i sadržaju, razmotri mišljenje zainteresovane javnosti. Nakon donošenja konačne Odluke o obimu i sadržaju nadležni organ obavještava zainteresovanu javnost u roku od pet dana od dana donošenja odluke.

Članom 20 Zakona utvrđeno je da nadležni organ, u roku od pet dana od dana dobijanja zahtjeva za davanje saglasnosti na Elaborat procjene uticaja projekta na životnu sredinu, obavijesti zainteresovanu javnost o roku i mjestu javnog uvida u predmetni Elaborat, načinu i roku dostavljanja primjedbi i mišljenja kao i adresu nadležnog organa. Pored navedenog obavještenje sadrži informacije o mjestu i vremenu održavanja javne rasprave. Shodno odredbama ovog člana javna rasprava se može održati najranije deset dana od dana obavještavanja zainteresovane javnosti. Primjedbe i mišljenja zainteresovane javnosti iskazane tokom uvida u Elaborat procjene uticaja i javne rasprave o istom dostavljaju se Komisiji za ocjenu elaborata procjene uticaja na životnu sredinu, formiranoj od strane nadležnog organa, shodno članu 21 Zakona, koja će iste uzeti u razmatranje prilikom ocjene Elaborata procjene uticaja.

Članom 24 Zakona utvrđena je obaveza nadležnom organu da, u roku od pet dana od dana prijema izvještaja i predloga odluke Komisije za procjenu uticaja, obavijesti zainteresovane organe i organizacije, o odluci o davanju saglasnosti na elaborat procjene ili odbijanju zahtjeva za davanje saglasnosti na elaborat.

Zakonom o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine u članu 10 propisano je da nadležni organ obavještava zainteresovane organe i organizacije i javnost o prijemu zahtjeva, u roku od pet dana od dana prijema urednog zahtjeva za izdavanje dozvole, odnosno dodatnih podataka, dokumenata i informacija. Zainteresovani organi i organizacije i predstavnici zainteresovane javnosti mogu dostaviti svoja mišljenja nadležnom organu, u roku od 15 dana od dana prijema obavještenja. Dalje je u članu 11 definisano da je nadležni organ je dužan da nacrt dozvole izradi u roku od 45 dana od dana prijema urednog zahtjeva za izdavanje dozvole, uzimajući u obzir mišljenja drugih organa i organizacija i zainteresovane javnosti. Nadležni organ je dužan da o nacrtu dozvole i o mogućnosti uvida u prateću dokumentaciju obavijesti zainteresovane organe i organizacije i javnost, u roku od pet dana od dana izrade nacrta dozvole, kao i da na njihov zahtjev dostavi kopiju nacrta u roku od pet dana od dana prijema tog zahtjeva. Zainteresovani organi i organizacije i zainteresovana javnost mogu nadležnom organu dostaviti svoja mišljenja o nacrtu dozvole, u roku od 15 dana od dana prijema obavještenja. Nadležni organ nacrt dozvole, zajedno sa zahtjevom operatera i pratećom dokumentacijom, mišljenjima

zainteresovanih organa i organizacija i zainteresovane javnosti datih na nacrt dozvole, dostavlja tehničkoj komisiji koju obrazuje nadležni organ, u roku od 10 dana.

U članu 14 je utvrđeno da rješenje o izdavanju dozvole, odnosno o odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole nadležni organ dostavlja operateru i obavještava druge organe i organizacije i javnost u roku od osam dana od dana donošenja rješenja.

(d) u vezi sa stavom 4, mjere koje su preduzete da se osigura učešće javnosti u ranoj fazi;

Odgovor:

Upućujemo na čl. 12 i 13 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu i člana 10 Zakona o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine.

(e) u vezi sa stavom 5, mjere koje su preduzete da se potencijalni podnosioci podstaknu da identifikuju zainteresovanu javnost, da učestvuju u diskusijama i da pružaju informacije o ciljevima svog zahtjeva i prije podnošenja zahtjeva za dobijanje dozvole;

Odgovor:

Mjere koje su preduzete da se potencijalni podnosioci podstaknu da identifikuju zainteresovanu javnost, da učestvuju u diskusijama i da pružaju informacije o ciljevima svog zahtjeva i prije podnošenja zahtjeva za dobijanje dozvole, nijesu predviđene.

(f) u vezi sa stavom 6, mjere koje su preduzete da se osigura:

(i) da su nadležni organi javnih vlasti dali zainteresovanoj javnosti sve informacije bitne za donošenje odluka iz člana 6 koje su bile na raspolaganju u vrijeme procedure učešća javnosti;

(ii) naročito, da su nadležni organi dali zainteresovanoj javnosti informacije navedene u ovom stavu;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe čl. 20 stav 1, član 23, član 24 stav 3, član 32 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu.

Takođe upućujemo na odredbe čl. 10, 11, 14, 22 i 24 Zakona o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine.

(g) u vezi sa stavom 7, mjere koje su preduzete da se osigura da procedure za učešće javnosti omogućavaju da javnost dostavlja komentare, informacije, analize ili mišljenja koja smatra relevantnim za predloženu aktivnost;

Odgovor:

U Zakonu o procjeni uticaja na životnu sredinu propisano je, između ostalog, da nadležni organ obavještava zainteresovanu javnost radi davanja mišljenja u postupku odlučivanja o potrebi procjene uticaja projekta na životnu sredinu člana 12 stav 1;

odlučivanja o zahtjevu za određivanje obima i sadržaja elaborata (član 16 stav 4 i stav 8); odlučivanja o zahtjevu za davanje saglasnosti na elaborat (član 20 stav 1 i član 24 stav 3).

Zakonom o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine propisano je da nadležni organ obavještava zainteresovane organe, organizacije i javnost, radi davanja mišljenja o sadržaju zahtjeva za izdavanje integrisane dozvole; o nacrtu dozvole i o mogućnosti uvida u prateću dokumentaciju; (član 10, 11).

(h) u vezi sa stavom 8, mjere koje se preduzimaju da se osigura da se u odluci vodilo računa o ishodu učešća javnosti;

Odgovor:

Upućujemo na član 24 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu i član 14 Zakonu o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine.

(i) u vezi sa stavom 9, mjere koje su preduzete da se osigura da je javnost odmah obaviještena o odluci u saglasnosti sa odgovarajućim procedurama;

Odgovor:

Upućujemo na član 24 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu i član 14 i 22 Zakona o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine.

(j) u vezi sa stavom 10, mjere koje su preduzete da se osigura da se, kada organ javne vlasti ponovo razmatra ili ažurira operativne uslove za neku aktivnost iz stava 1, primjenjuju odredbe stavova od 2 do 9 uz vršenje neophodnih promjena, gdje je to primjereno;

Odgovor:

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 26 propisano je da saglasnost na elaborat prestaje da važi ukoliko nosilac projekta ne pribavi dozvolu ili odobrenje za izvođenje projekta u roku od dvije godine od dana dostavljanja odluke o davanju saglasnosti.

U Zakonu o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine u članu 17 propisano je da se revizija dozvole obavezno vrši poslije svakih pet godina od njenog izdavanja. Dalje je u članu 19 definisano da se u slučaju revizije dozvole po službenoj dužnosti, kao i planirane izmjene u postrojenju ili njegovom radu koja ne čini bitnu izmjenu u smislu ovog zakona, nadležni organ može izmijeniti uslove utvrđene dozvolom. Ako veliki broj izmjena u dozvoli otežava efikasnu kontrolu aktivnosti, nadležni organ može zatražiti od operatera da dostavi novi zahtjev za izdavanje dozvole.

(k) u vezi sa stavom 11, mjere koje se preduzimaju da se odredbe člana 6 primijene na odluke o tome da li dozvoliti namjerno ispuštanje genetski modifikovanih organizama u životnu sredinu.

Odgovor:

Zakonom o genetički modificiranim organizmima u Poglavlju VI uređeno je pitanje namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu. Tako je članom 32 definisano da je podnosilac prijave dužan je da, prije namjernog uvođenja GMO, proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u životnu sredinu, pribavi odobrenje organa uprave nadležnog za zaštitu životne sredine (Agencija za zaštitu životne sredine). Agencija, prije izdavanja odobrenja, od podnosioca prijave zahtijevati dostavljanje dodatnih podataka. Podnosilac prijave se u prijavi može pozvati i na podatke ili rezultate namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu iz druge prijave podnesene organu uprave nadležnom za zaštitu životne sredine, ako ti podaci nijesu označeni kao tajna ili ako je pribavio pisanu saglasnost tog podnosioca. Odredbom člana 33 propisano je da je organ uprave nadležan za zaštitu životne sredine dužan da po prijavi odluči u roku od 90 dana od dana prijema uredne prijave. Organ uprave će podnosioca prijave kojem je odobreno namjerno uvođenje GMO, proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u životnu sredinu upisati u registar izdatih odobrenja namjernog uvođenja u životnu sredinu i, u roku od osam dana od dana upisa, podnosiocu prijave izdati rješenje o upisu. U članu 34 zabranjeno je uvođenje GMO u životnu sredinu u zaštićenim područjima, u područjima namijenjenim organskoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda i u područjima za razvoj ekoturizma. Takođe je odredbom člana 35 propisano da je podnosilac prijave dužan da, u toku postupka odobravanja uvođenja GMO u životnu sredinu, bez odlaganja, obavijesti nadležni organ o svakoj izmjeni uslova od uticaja na procjenu rizika, nenamjernoj promjeni ili novoj informaciji i da predvidi strožije mjere u cilju zaštite zdravlja ljudi i životne sredine koje su navedene u prijavi. Kada organu uprave nadležnom za zaštitu životne sredine postanu dostupni, koji mogu da imaju značajan uticaj na procjenu rizika za zdravlje ljudi i životnu sredinu, procijenije te podatke, dostaviti ih na uvid javnosti i naložiti podnosiocu prijave da prilagodi uslove namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu ili obustavi namjerno uvođenje u životnu sredinu GMO i proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO. Ukoliko u toku postupka uvođenja GMO u životnu sredinu subjekat u poslovanju GMO posumnja u postojanje višeg stepena rizika od procijenjenog, dužan je da, bez odlaganja, obustavi uvođenje GMO u životnu sredinu i obavijesti organ uprave (Agenciju). U članu 36 utvrđeno je da subjekat u poslovanju GMO dužan je da organu uprave nadležnom za zaštitu životne sredine dostavi izvještaj o toku namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu, u roku od 60 dana od dana uvođenja, kao i da u rokovima utvrđenim odobrenjem podnosi periodične izvještaje u pisanoj ili elektronskoj formi.

XVI. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 6

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju bilo kojeg od stavova člana 6.

Odgovor:

- Postojeći institucionalni i drugi kapaciteti u nadležnim organima lokalnih samouprava nisu na odgovarajućem nivou zbog čega je potrebno preduzeti mjere radi njihovog jačanja.

- Od strane nevladinih organizacija na konkretnom primjeru je ukazano na kršenje odredbi Arhuske konvencije od strane organa lokalne samouprave jer zainteresovanoj javnosti nije omogućeno da na sajtu lokalne samouprave izvrši uvid u dokumentaciju neophodnu za adekvatno učešće na javnoj raspravi.

XVII. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 6

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni odredbi o učešću javnosti u odlukama o specifičnim aktivnostima iz člana 6, npr. da li postoje statistički podaci ili druge informacije o učešću javnosti u donošenju odluka o specifičnim aktivnostima ili o odlukama da se odredbe ovog člana ne primjenjuju na aktivnosti koje su predložene za svrhe nacionalne odbrane.

Odgovor:

U toku 2010.godine u Agenciji za zaštitu životne sredine, je završeno ukupno 59 postupaka procjene uticaja na životnu sredinu. Od tog broja za 37 projekata je data saglasnost na elaborat procjene uticaja, za 18 projekata je donijeto rješenje da nije potrebna izrada Elaborata procjene uticaja, a na 4 projekta nije data saglasnost na elaborat procjene uticaja.

U toku 2010. godine u lokalnim upravama je završeno ukupno 99 postupaka procjene uticaja na životnu sredinu, od čega je najveći broj u Podgorici (33), Kotoru (14), Nikšiću (8), Bijelom Polju (6), Herceg Novom (4), Danilovgradu (5), Tivtu, Rožajama i Kolašinu (3) itd. Od ukupnog broja predmeta u svim lokalnim upravama (99) za 35 projekata je donijeto rješenje da nije potrebna izrada Elaborata procjene uticaja, a za 64 projekta je data saglasnost na elaborat procjene uticaja.

U skladu sa članom 3 stav 3 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu, projekti namijenjeni odbrani ne podliježu postupku procjene uticaja.

XVIII. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 6

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima

Odgovor:

Ministarstvo održivog razvoja i turizma: <http://www.mrt.gov.me/>

Agencija za zaštitu životne sredine: <http://www.epa.org.me/>

Aarhus centar Podgorica: <http://www.aarhus.cg.me/>

XIX. PRAKTIČNE I/ILI DRUGE ODREDBE O UČEŠĆU JAVNOSTI U TOKU IZRADE PLANOVA I PROGRAMA KOJI SE ODOSE NA ŽIVOTNU SREDINU NA OSNOVU ČLANA 7

Navedite odgovarajuće praktične i/ili druge odredbe koje omogućavaju učešće javnosti u toku pripreme planova i programa koji se odnose na životnu sredinu, shodno članu 7. Opišite transponovanje relevantnih definicija iz člana 2 i zahtjeva u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Transpozicija odredaba o učešću javnosti u toku pripreme planova i programa koji se odnose na životnu sredinu iz člana 7 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz veći broj propisa u CG i to:

- Ustav Crne Gore (Sl. List CG br. 01/07)
- Zakon o životnoj sredini („Sl. list CG”, broj 48/08, 40/10).
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG”, br. 80/05, 40/10),
- Zakon o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine („Sl.list RCG”, br. 80/05 i „Sl. List CG”, br. 54/09),
- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG”, br. 80/05),
- Zakon o zaštiti prirode (“Sl.list CG”, br 51/08),
- Zakonom o šumama ("Sl. list Crne Gore", br. 74/10)
- Zakonom o vodama ("Sl. list RCG", br. 27/07)
- Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini ("Sl. list Crne Gore", br. 28/11)
- Zakon o genetički modificovanim organizmima ("Sl. list Crne Gore", br. 22/08),
- Zakon o upravljanju otpadom (“Sl.list RCG, br. 80/05 i “Sl.list CG”, br.73/08),
- Zakon o zaštiti vazduha (“Sl.list CG”, br. 25/10),
- Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata ("Sl. list Crne Gore", br. 51/08, 40/10)
- Zakon o zabrani diskriminacije("Sl. list Crne Gore", br. 46/10),

Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 7 date su sljedeće definicije: planovi ili programi; strateška procjena uticaja planova ili programa na životnu sredinu; izvještaj o strateškoj procjeni;javnost; zainteresovana javnost; zainteresovani organi i organizacije.

b) Upućujemo na odredbe člana 8 Ustava Crne Gore i čl.1 i 2 Zakona o zabrani diskriminacije.

XX. MOGUĆNOSTI ZA UČEŠĆE JAVNOSTI U PRIPREMI POLITIKE KOJA SE ODNOSI NA ŽIVOTNU SREDINU, PREDVIĐENE U ČLANU 7

Objasnite mogućnosti koje su predviđene za učešće javnosti u pripremi politike koja se odnosi na životnu sredinu, shodno članu 7.

Odgovor:

Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 5 propisano je da se strateška procjena vrši za planove ili programe kad postoji mogućnost da njihova realizacija izazove znatne posledice po životnu sredinu. Izrada strateške procjene je obavezna za planove ili programe iz oblasti poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, lovstva, energetike, industrije, uključujući rudarstvo, saobraćaja, turizma, regionalnog razvoja, telekomunikacija, upravljanja otpadom, upravljanja vodama, upravljanja morskim dobrom, urbanističkog ili prostornog planiranja ili korišćenja zemljišta, a koji daju okvir za budući razvoj projekata koji podliježu izradi procjene uticaja na životnu sredinu u skladu sa posebnim aktom, kao i za one planove i programe koji, s obzirom na područje u kome se realizuju, mogu uticati na zaštićena područja, prirodna staništa i očuvanje divlje flore i faune. Odluku o potrebi izrade strateške procjene za planove ili programe, kojima je

predviđeno korišćenje manjih površina na lokalnom nivou ili u slučaju manjih izmjena planova ili programa koje ne zahtijevaju propisani postupak usvajanja, kao i za planove ili programe koji nijesu navedeni, donosi organ nadležan za pripremu plana ili programa ako, prema kriterijumima propisanim ovim zakonom, utvrdi da postoji mogućnost značajnih uticaja na životnu sredinu. Strateška procjena se ne vrši za planove i programe namijenjene odbrani zemlje, za planove ublažavanja i otklanjanja posljedica elementarnih nepogoda i za finansijske i budžetske planove.

U članu 10 zakona propisano je da odluku o izradi strateške procjene donosi organ nadležan za pripremu plana ili programa, po prethodno pribavljenom mišljenju organa nadležnog za poslove zaštite životne sredine, organa nadležnog za poslove zdravlja i drugih zainteresovanih organa i organizacija. Odluku o izradi strateške procjene donosi organ nadležan za pripremu plana ili programa istovremeno sa odlukom o pripremi plana ili programa. Takođe ukazujemo da je Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata definisano da ako se strateška procjena uticaja na životnu sredinu izrađuje za planski dokument, u skladu sa posebnim propisima, odluka o tome donosi se istovremeno sa donošenjem odluke o izradi planskog dokumenta (član 31), a u članu 42 propisano je da se izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu stavlja na javnu raspravu istovremeno sa stavljanjem na javnu raspravu nacrtu planskog dokumenta.

Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu je regulisano učešće javnosti u fazi odlučivanja o davanju saglasnosti na Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja. Članom 19 istog zakona, definisano je da organ nadležan za pripremu plana ili programa (nadležan i za sprovođenje strateške procjene) obavještava javnost i zainteresovanu javnost o načinu i rokovima uvida u sadržinu izvještaja o strateškoj procjeni i dostavljanja mišljenja, kao i vremenu i mjestu održavanja javne rasprave. Javna rasprava se može održati najranije 30 dana od dana obavještavanja javnosti i zainteresovane javnosti, i istu sprovodi organ nadležan za pripremu plana ili programa. Shodno odredbama člana 20, organ nadležan za pripremu plana ili programa u roku od 30 dana od dana završetka javne rasprave izrađuje Izvještaj o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnoj raspravi, koji sadrži mišljenja dostavljena u toku javnog uvida i javne rasprave o izvještaju o strateškoj procjeni uticaja i sadrži obrazloženja o svim prihvaćenim ili neprihvaćenim mišljenjima. Dalje, u skladu sa članom 21 zakona Izvještaj o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnoj raspravi zajedno sa Izvještajem o strateškoj procjeni uticaja, organ nadležan za pripremu plana ili programa dostavlja organu nadležnom za zaštitu životne sredine na saglasnost. Ukoliko implementacija plana ili programa može imati negativni uticaj na životnu sredinu druge države ili ako druga država čija životna sredina može biti značajno ugrožena to zatraži, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine, u postupku učešća zainteresovanih organa i organizacija i javnosti, u što kraćem roku, a najkasnije kada bude informisao svoju javnost, dostavlja drugoj državi na mišljenje informacije o planu ili programu.

Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata u čl. 6 i 10 definisano je da svako ima pravo da bude obaviješten o poslovima uređenja prostora i izgradnje objekata, da daje inicijative, mišljenja ili na drugi način učestvuje u poslovima vezanim za uređenje prostora i izgradnju objekata, kao i da planski dokument ima karakter javnog dokumenta. Dalje je u članu 16 propisano da Vlada, odnosno skupština lokalne samouprave donosi jednogodišnji program uređenja prostora, kao i da se u pripremi i donošenju Programa

ostvaruje učešće javnosti. Takođe se uz planske dokumente koji se dostavljaju Vladi dostavlja i program održavanja javne rasprave (član 41). Vlada, odnosno izvršni organ lokalne samouprave stavlja nacrt planskog dokumenta na javnu raspravu, koja se oglašava u jednom dnevnom štampanom mediju koji se distribuira na teritoriji Crne Gore, na sajtu nosioca pripremljenih poslova i traje od 15 do 30 dana od dana objavljivanja. Nosilac pripremljenih poslova dužan je da sačini izvještaj o javnoj raspravi i da ga dostavi obrađivaču, koji primjedbe i sugestije, na odgovarajući način, ugrađuje u planski dokument. Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu stavlja se na javnu raspravu istovremeno sa stavljanjem na javnu raspravu nacrt planskog dokumenta (član 42). Dalje je članom 43 utvrđeno da ako se nakon sprovedene javne rasprave planski dokument bitno razlikuje od prvobitnog nacrt planskog dokumenta može se sprovesti ponovna javna rasprava. Ponovna javna rasprava sprovodi se na način propisan članom 42 ovog zakona, s tim što traje 15 dana od dana objavljivanja. Nosilac pripremljenih poslova dužan je da svim zainteresovanim licima omogući uvid u izvještaj o javnoj raspravi, koji objavljuje na sajtu, kao i da dostavi Vladi, odnosno izvršnom organu lokalne samouprave predlog planskog dokumenta, sa izvještajem o javnoj raspravi (član 44 i 45).

U Zakonu o zaštiti vazduha u članu 42 propisano je da Agencija blagovremeno i na odgovarajući način informiše javnost i zainteresovane organizacije (nevladine organizacije i udruženja koja se bave zaštitom životne sredine, udruženja za zaštitu potrošača, udruženja za zaštitu prava osjetljivih grupa stanovništva, zdravstvene ustanove i relevantna privredna društva) o kvalitetu vazduha i donošenju planova, programa i mjera za zaštitu i poboljšanje kvaliteta vazduha. Informacije i podaci o kvalitetu vazduha su besplatne i dostupne preko sredstava javnog informisanja i na internet stranicama nadležnih organa.

U Zakonu o zaštiti prirode u članu 109 definisano da su nadležni organi dužni da omogućе učešće javnosti i zainteresovanih lica u postupku pripreme akata o proglašenju i planu upravljanja zaštićenih prirodnih dobara, kao i da obavijeste zainteresovanu javnost o početku pripreme akata o proglašenju i planu upravljanja zaštićenih prirodnih dobara, objavljivanjem obavještenja u najmanje jednom štampanom mediju koji se distribuira na teritoriji Crne Gore. Zainteresovani organi i organizacije obavještavaju se putem pošte, telefaksa ili elektro-nskim putem. Obavještenje sadrži podatke o načinu, roku i mjestu javnog uvida, kao i načinu i roku dostavljanja primjedbi i mišljenja.

Zakonom o zaštiti od buke u životnoj sredini u članu 16 propisano je da se akcioni planovi izrađuju na osnovu strateških karata buke za glavne puteve, glavnu prugu, glavni aerodrom i aglomeracije, dok je u članu 18 definisano je da organi nadležni za pripremu akcionih planova obavještavaju organe, organizacije i zainteresovanu javnost o načinu i rokovima uvida u nacrt akcionih planova, dostavljanju mišljenja, vremenu i mjestu održavanja javne rasprave, putem medija. Usvojeni akcioni planovi objavljuju se na internet stranici organa nadležnog za donošenje akcionog plana i dostavljaju Agenciji radi izrade izvještaja o nivou buke u životnoj sredini.

Zakonom o šumama obezbijeđeno je učešće javnosti u postupku donošenja planskih dokumenata u šumarstvu (član 16 i 17). Takođe je ovim zakonom predviđeno da se zaštitne šume određuju aktom Vlade na osnovu elaborata o uspostavljanju i očuvanju zaštitnih šuma koji priprema nadležni organ uprave. Nadležni organ uprave je dužan da

nacrt elaborata objavi na svojoj internet stranici i obavijesti javnost o načinu dostavljanja mišljenja i sugestija na elaborat, pribavi mišljenje jedinica lokalne samouprave na čijoj teritoriji se zaštitna šuma predviđa i organa državne uprave nadležnog za poslove zaštite prirode i životne sredine (član 30).

Zakonom o vodama u članu 3 definisan je osnovni princip upravljanja vodama i vodnim dobrom koji se vrši na način kojim se obezbjeđuju uslovi za učešće javnosti u postupku donošenja odluka koje se odnose na vode. Tako je članom 30 propisano da je nadležni organ uprave dužan da omogući aktivno učešće javnosti i zainteresovanih lica u postupku pripreme i donošenja plana upravljanja vodama, odnosno njegove izmjene nakon sprovedenog postupka preispitivanja i učini dostupnom svu dokumentaciju od značaja za njegovu izradu (član 30 i 31).

XXI. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 7

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju člana 7.

Odgovor:

U postupku izrade planskog dokumenta zainteresovanim korisnicima prostora data je mogućnost da podnose inicijative za planiranje određenih sadržaja na pojedinim lokalitetima, u formi zahtjeva Ministarstvu, kroz anketu korisnika prostora ili u toku održavanja javne rasprave.

Učešće javnosti pri izradi planskih dokumenata doprinosi kvalitetu dokumenata i, istovremeno, podizanju nivoa svijesti o značaju poslova uređenja prostora.

Učešće javnosti u procesu izrade planskih dokumenata sve je naglašenije. Građani postaju svjesni da svojim aktivnim učešćem na javnim raspravama, dajući primjedbe i iznoseći svoja mišljenja, postaju aktivni sudionici u procesu izrade planskih dokumenata, čime doprinose rješavanju pitanja od ličnog ali i javnog interesa.

Javne rasprave po državnim planskim dokumentima traju po 30 dana; oglašavaju se u štampanom mediju; vrši se uvid u nacrt plana sa strateškom procjenom; obezbjeđuje se uvid u elektronsku verziju plana putem web - sajta Ministarstva; održavaju se okrugli stolovi.

Jedan od problema u procesu uključivanja javnosti je da je i pored više mogućnosti uključivanja u proces javne rasprave, nedovoljno učešće zainteresovanih subjekata. Uglavnom se u proces javne rasprave uključuju pojedinci u cilju ostvarenja samo ličnih i pojedinačnih interesa, koji u velikom dijelu odstupaju od opštih interesa.

XXII. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 7

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni odredbi odredbi o učešću javnosti u odlukama o specifičnim aktivnostima iz člana 7.

Odgovor:

- Na nivou Agencije za zaštitu životne u toku 2010.godine izdato je 14 Saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni uticaja.

- Ministarstvo održivog razvoja i turizma, uz podršku Svjetske banke, realizuje Projekat-Zemljišna administracija i upravljanje / LAMP, čiji dio čini izrada Prostorno Urbanističkih planova (PUP) za šest opština. U okviru ovog projekta, u periodu od 26.aprila do

7.maja, održane su radionice na temu Participativni pristup prostornom planiranju. Tema radionica obrađena je sa tri aspekta: planerskog – „Participativni pristup u procesu planiranja“, sociološkog – „Značaj učešća socijalnih grupa u prostornom planiranju“ i pravnog - „Pravni aspekt učešća građana u prostornom planiranju“. Svako od radionica je prisustvovalo oko 30 učesnika iz lokalne samouprave, javnih preduzeća, NVO sektora, kao i građani, predstavnici privrede i Obradivači Planova. Cilj ovih radionica je da je neophodno informisati i edukovati sve aktere da građani imaju pravo, obavezu, ali i odgovornost, da učestvuju u izradi Prostorno-planske dokumentacije, a svaki prostorni plan će se mnogo lakše primijeniti, ukoliko u njegovom donošenju budu učestvovali građani. Zaključci sa ovih radionica su: da treba mijenjati i razvijati svijest kod svih o značaju učešća građana u donošenju odluka, da je neophodno je informisati i edukovati sve aktere da građani imaju pravo, obavezu, ali i odgovornost, da učestvuju u izradi Prostornog plana. Takođe je zaključeno da je osim javnih rasprava, potrebno je primijeniti i druge metode uključivanja građana kao što su, u prvom redu radionice, zatim ankete i intervjui, fokus grupe itd. Takođe, potrebno je u potpunosti uključiti medije kao prenosioce poruke, ali i element konstruktivne kritike. Radionice će nastaviti da se održavaju.

XXIII. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 7

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Odgovor:

Vidjeti internet adrese navedene za član 3.

XXIV. NAPORI NA PROMOVISANJU UČEŠĆA JAVNOSTI U TOKU IZRADE PROPISA I PRAVILA KOJA IMAJU ZNAČAJAN UTICAJ NA ŽIVOTNU SREDINU SHODNO ČLANU 8

Opisati napore koji su uloženi u promovisanje efektivnog učešća javnosti u toku pripreme izvršnih propisa od strane organa javne vlasti i drugih opšte primjenjivih zakonski obavezujućih pravila koja mogu imati značajan uticaj na životnu sredinu, shodno članu 8. U mjeri u kojoj je to moguće, opišite transponovanje relevantnih definicija iz člana 2 i zahtjeva u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Zakonom o državnoj upravi u članu 80 propisano je da ministarstva i organi uprave dužni su da obezbijede saradnju sa nevladinim organizacijama, koja se ostvaruje naročito: konsultovanjem nevladinog sektora o zakonskim i drugim projektima i propisima kojima se uređuje način ostvarivanja sloboda i prava građana; omogućavanjem učešća u radu radnih grupa za sagledavanje pitanja od zajedničkog interesa ili za normativno uređenje odgovarajućih pitanja; organizovanjem zajedničkih javnih rasprava, okruglih stolova, seminara i drugih vidova zajedničkih aktivnosti i drugim odgovarajućim oblicima; informisanjem o sadržaju programa rada i izvještaja o radu organa državne uprave.

Dalje je u članu 97 utvrđeno da je ministar obavezan da u pripremi zakona, kojima se uređuju prava, obaveze i pravni interesi građana, tekst nacrta zakona objavi putem sredstava javnog informisanja i uputi poziv svim zainteresovanim subjektima da iznesu

primjedbe, predloge i sugestije. Ministar može odlučiti da se i u pripremi drugih zakona sprovede postupak javne rasprave. Ministarstva i organi uprave, kada održavaju savjetovanja ili druge oblike stručne obrade pitanja iz djelokruga, dužni su da to javno objave u sredstvima javnog informisanja i omoguće sredstvima javnog informisanja praćenje rada, savjetovanja ili drugog oblika stručne obrade pitanja (član 98).

Poslovnikom Vlade Crne Gore u članu 33 propisano je da kad Vlada ocijeni da je u postupku donošenja pojedinih zakona ili drugih akata potrebno obaviti javnu raspravu, ona utvrđuje nacrt zakona i drugog akta, utvrđuje program rasprave, određuje organ koji je sprovodi i određuje rokove za održavanje javne rasprave, koji ne mogu biti kraći od 15 dana.

XXV. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 8

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju člana 8.

Odgovor:

Član 8 Arhuske konvencije predviđa da će ugovorne strane »nastojati« da promovišu efektivno učešće javnosti u postupku donošenja propisa koji mogu da imaju značajan uticaj na životnu sredinu. Iako odredba ne koristi imperativ u pogledu obaveze javnih vlasti, treba je tumačiti u prilog učešća javnosti. Pojam »propisi« treba široko tumačiti i on obuhvata kako zakone, tako i podzakonske akte koji mogu imati značajan uticaj na životnu sredinu. Mjere koje treba preduzeti u cilju omogućavanja učešća javnosti obuhvataju: utvrđivanje razumnih vremenskih okvira za različite faze odlučivanja, objavljivanje i stavljanje na drugi način javnosti na raspolaganje nacrta akata i uključivanje javnosti u proces odlučivanja kroz javnu raspravu, bilo direktno ili putem konsultativnih zastupničkih tijela.

XXVI. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 8

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni odredbi o učešću javnosti u oblasti koja je obuhvaćena članom 8.

Odgovor:

- Ministarstvo održivog razvoja i turizma je, u vezi sa Akcionim planom za realizaciju strategije saradnje Vlade Crne Gore i nevladinih organizacija 2010-2011 godine, krajem marta 2011.godine donijelo Uputstvo o kriterijumima i postupku izbora predstavnika NVO u radna tijela ovog ministarstva. Ministarstvo održivog razvoja i turizma na osnovu ovog uputstva upućuje javni poziv nevladinim organizacijama za predlaganje kandidata u sastav radne grupe za izradu predloga zakona ili nekog drugog akta.

- Predlog teksta „*Kriterijumi i procedure za izbor predstavnika nevladinih organizacija koje se bave zaštitom životne sredine u organe i tijela koje formira Vlada Crne Gore*“ uradile su 32 nevladine organizacije i isti je usvojen u septembru 2008. godine. Ovaj dokument omogućava da se na javan i transparentan način izaberu predstavnici nevladinog sektora u Savjete, Odbore i slično. Na osnovu ovog dokumenta, raspisan je konkurs i izabrani su predstavnici nevladinog sektora u Savjet Agencije za zaštitu životne sredine u decembru 2008.godine.

- Kancelarija za saradnju sa NVO

Vlada Crne Gore, na sjednici od 15. aprila 2010. godine, donijela je Odluku o obrazovanju Savjeta za saradnju Vlade Crne Gore i nevladinih organizacija. Prema članu 2 Savjet prati realizaciju Strategije saradnje Vlade Crne Gore i nevladinih organizacija i rezultata aktivnosti utvrđenih Akcionim planom realizacije Strategije za period 2009-2011.godine; podstiče razvoj odnosa i saradnje Vlade Crne Gore i nevladinih organizacija u cilju poboljšanja kvaliteta života i rada građana; daje mišljenja Vladi o nacrtima propisa kojima se utiče na institucionalni i normativni okvir za rad nevladinih organizacija u Crnoj Gori radi stvaranja podsticajnog okruženja za njihov razvoj i rad; inicira donošenje novih ili izmjene i dopune važećih propisa radi stvaranja boljeg normativnog i institucionalnog okvira za rad nevladinih organizacija i postizanja ostalih ciljeva utvrđenih Strategijom; pruža podršku uključivanju relevantnih nevladinih organizacija u proces utvrđivanja i sprovođenja javnih politika, odnosno učešću nevladinih organizacija u raspravama o propisima, strategijama i programima; podstiče saradnju Vlade i organa državne uprave sa nevladinim organizacijama u zemlji i inostranstvu, kao i sa relevantnim subjektima u međunarodnoj zajednici u definisanju i ostvarivanju međunarodne i međusektorske saradnje; razmatra periodične i godišnje izvještaje organa državne uprave o saradnji sa nevladinim organizacijama u pojedinim oblastima i dodijeljenim finansijskim sredstvima za projekte nevladinih organizacija i izvještava Vladu o stepenu realizacije saradnje; razmatra i druga pitanja i dokumenta u vezi sa realizacijom Strategije i aktivnosti utvrđenih Akcionim planom.

XXVII. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 8

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Odgovor:

Ministarstvo održivog razvoja i turizma: <http://www.mrt.gov.me/>

Agencija za zaštitu životne sredine: <http://www.epa.org.me/>

Aarhus centar Podgorica: <http://www.arhuscg.me/>

Skupština Crne Gore: <http://www.skupstina.me/>

Ministarstvo pravde: <http://www.mpa.gov.me/>

Službeni list Crne Gore: <http://www.sljstcg.me>

XXVIII. ZAKONSKE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA SPROVOĐENJE ODREDBI O PRISTUPU PRAVOSUĐU IZ ČLANA 9

Navedite zakonodavne, regulatorne i druge mjere za realizaciju odredbi o pristupu pravosuđu iz člana 9.

Odgovor:

Transpozicija odredaba o pristupu pravosuđu iz člana 9 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz veći broj propisa u CG i to:

- Ustav Crne Gore (Sl. List CG br. 01/07)
- Zakon o državnom tužilaštvu ("Sl.list RCG", br 69/03, "Sl.list CG", br. 40/08)
- Krivični zakonik (Sl list RCG br.70/03,7/04,47/06)
- Zakonik o krivičnom postupku ("Sl. list CG", br.57 /09, 49/10)
- Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela ("Sl.list RCG", br.2/07, 13/07)

- Zakon o prekršajima ("Sl. list Crne Gore", br. 01/11, 06/11)
- Zakon o parničnom postupku ("Sl. list RCG" br. 22/04, 28/05, 76/06)
- Zakonom o Ustavnom sudu ("Sl. list CG" br. 64/08)
- Zakonom o sudovima ("Sl. list RCG", br. 5/02, 49/04, i "Sl. list CG", br. 22/08)
- Zakon o inspekcijskom nadzoru ("Sl. list RCG" br. 39/03)
- Zakon o slobodnom pristupu informacijama ("Sl. list RCG", br. 68/05)
- Zakon o opštem upravnom postupku ("Sl. list RCG", br. 60/03)
- Zakonom o upravnom sporu ("Sl. list RCG" br. 60/03)
- Zakon o državnoj upravi („Sl. list RCG”, br. 38/03, „Sl. list CG”, br. 22/08)
- Zakon o lokalnoj samoupravi („Sl. list RCG”, br. 42/03... „Sl. list CG” 88/09)
- Zakon o državnim službenicima i namještenicima („Sl. list RCG”, br. 50/08, „Sl. list CG”, br. 49/10)
- Zakon o zabrani diskriminacije ("Sl. list Crne Gore", br. 46/10),
- Zakon o životnoj sredini („Sl. list CG“ broj 48/08).
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl. list RCG”, br. 80/05),
- Zakon o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine („Sl. list RCG”, br. 80/05 i „Sl. list CG”, br. 54/09),
- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl. list RCG”, br. 80/05),
- Zakon o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 51/08),
- Zakon o genetički modificovanim organizmima ("Sl. list Crne Gore", br. 22/08),
- Zakon o upravljanju otpadom ("Sl. list RCG", br. 80/05 i "Sl. list CG", br. 73/08),
- Zakon o zaštiti vazduha ("Sl. list CG", br. 25/10),
- Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata ("Sl. list Crne Gore", br. 51/08, 40/10)
- Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći ("Sl. list CG", br. 20/11).

Objasnite kako se sprovodi svaki stav člana 9. Opišite transponovanje odgovarajućih definicija iz člana 2 i zahtjev u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Upućujemo na odredbe čl. 8, 20 i 23 Ustava Crne Gore; čl. 1 i 2 Zakona o zabrani diskriminacije; član 42 Zakona o životnoj sredini; čl. 20 i 24 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Takođe opišite, naročito:

(a) u vezi sa stavom 1, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da:

(i) svako lice koje smatra da njegov zahtjev za dobijanje informacija iz člana 4 nije tretiran u skladu sa odredbama tog člana ima pristup proceduri preispitivanja pred sudom ili drugim nezavisnim i nepristrasnim tijelom ustanovljenim zakonom;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama odredbom člana 20 propisano je da se protiv akta prvostepenog organa vlasti o zahtjevu za pristup informaciji može izjaviti žalba organu vlasti koji vrši nadzor nad radom prvostepenog organa, a ukoliko takvog

organa nema , protiv navedenog akta može se pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom Crne Gore.

Žalba na odluku organa vlasti o zahtjevu za pristup informaciji može se izjaviti organu vlasti koji vrši nadzor nad radom prvostepenog organa. Tako se žalba može izjaviti organu vlasti, ako:

- odbije u cjelini ili djelimično zahtjev za pristup informaciji;
- ne postupi po zahtjevu tražioca odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana podnošenja zahtjeva za pristup informaciji (član 16 stav 1 ovog zakona);
- ne omogući neposredan uvid u javnu evidenciju, original ili kopiju informacije u prostorijama organa vlasti (član 13 stav 1 tačka 1 ovog zakona);
- ne omogući prepisivanje, fotokopiranje ili prevođenje informacije i slično (član 13 stav 1 tač. 2 i 3 ovog zakona);
- na dijelu informacije na kojem je pristup ograničen ne da obavještenje o obimu izvršenog brisanja ili ako onemogućiti pristup nakon brisanja dijela informacije (član 13 st.2 i 3 ovog zakona).

Dalje, odredbama člana 22 propisano je da je organ vlasti nadležan za rješavanje po žalbi dužan je po žalbi donijeti rješenje i dostaviti ga podnosiocu žalbe u roku od 15 dana od dana podnošenja žalbe.

U članu 24 propisano je da podnosilac zahtjeva za pristup informaciji i drugo zainteresovano lice ima pravo na sudsku zaštitu u upravnom sporu, i da je postupak po tužbi u vezi sa pristupom informacijama hitan. Dakle, protiv konačnog rješenja po zahtjevu za pristup informaciji može se tužbom pokrenuti upravni spor, a postupak po tužbi je hitan. Ovim članom je omogućena dalja zaštita osnovnih prava i sloboda i ta zaštita istovremeno je i zaštita javnog interesa, zaštitna prava građana i zaštita načela istine.

U pogledu mogućnosti upotrebe žalbe u pravnom postupku Zakonom o opštem upravnom postupku članom 219 propisano je da svaki pojedinac ili organizacija čije pravo je povrijeđeno odlukom koju je donio prvostepeni organ može podnijeti žalbu drugostepenom organu. Žalba je redovno pravno sredstvo koje inicira drugostepeni upravni postupak kao postupak kontrole rada prvostepenog organa. Bez žalbe nema ovog vida kontrole, jer se drugostepeni postupak ne može pokrenuti niti voditi po službenoj dužnosti.

Ovo je zakon kojim se uređuje opšti upravni postupak i ukoliko posebnim propisima u oblasti životne sredine nijesu uređena sva pitanja, u postupku odlučivanja shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona.

Zakonom o upravnom sporu propisano je da svaki pojedinac ili organizacija može protiv upravnog ili drugog akta koji je donijet u drugom stepenu, a čijom odlukom nije zadovoljan, podnijeti tužbu Upravnom sudu Crne Gore (član 7 i član 15).

Zakonom o državnoj upravi propisano je, između ostalog, da su ministarstva i organi uprave dužni da obezbijede saradnju sa nevladinim organizacijama, koja se ostvaruje naročito konsultovanjem nevladinog sektora o zakonskim i drugim projektima i propisima kojima se uređuje način ostvarivanja sloboda i prava građana. (član 80)

(ii) u slučajevima kada je obezbijeđeno pravo preispitivanja pred sudom, takvo lice ima mogućnost pokretanja besplatne ili jeftine, zakonski ustanovljene ubrzane procedure ponovnog razmatranja od strane organa javne vlasti ili nezavisnog i nepristrasnog tijela, osim suda;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 15 propisano je da organ vlasti po zahtjevu za pristup informaciji rješava u skraćenom postupku. Dalje je članom 16 definisano da je organ vlasti dužan, po zahtjevu za pristup informaciji, donijeti rješenje i dostaviti ga podnosiocu zahtjeva odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana podnošenja zahtjeva. Izuzetno, u slučaju kada je to potrebno radi zaštite života ili slobode lica, organ vlasti dužan je rješenje donijeti i dostaviti ga podnosiocu zahtjeva odmah, a najkasnije u roku od 48 časova od podnošenja zahtjeva. Ako je obim traženih informacija veliki ili ako pronalaženje tražene informacije zahtjeva pretraživanje velikog broja dokumenata, tako da bi pristup informaciji u propisanom roku nerazumno omeo redovno poslovanje organa vlasti, rok za donošenje i dostavljanje rješenja može se produžiti najviše za 15 dana. U članu 19 propisano je da podnosilac zahtjeva snosi troškove postupka u vezi sa ostvarivanjem prava na pristup informaciji u skladu sa Uredbom o naknadi troškova u postupku za pristup informacijama ("Sl. list Crne Gore", br. 02/07), kao i da kada je podnosilac zahtjeva lice s invaliditetom, organ vlasti snosi troškove postupka. Odredbom člana 21 utvrđeno je da je prvostepeni organ dužan da, u okviru ovlašćenja utvrđenih zakonom, sve radnje po žalbi sprovede u roku od tri dana od dana podnošenja žalbe. Organ vlasti nadležan za rješavanje po žalbi dužan je po žalbi donijeti rješenje i dostaviti ga podnosiocu žalbe u roku od 15 dana od dana podnošenja žalbe (član 22), kao i da žalba na rješenje kojim se udovoljava zahtjevu za pristup informaciji ne odlaže izvršenje rješenja (član 23). U članu 24 definisano je da podnosilac zahtjeva za pristup informaciji i drugo zainteresovano lice ima pravo na sudsku zaštitu u upravnom sporu, kao i da je postupak po tužbi u vezi sa pristupom informacijama hitan.

Zakonom o opštem upravnom postupku u članu 13 propisano je da se postupak mora voditi bez odugovlačenja i sa što manje troškova za stranku i druge učesnike u postupku, ali tako da se pribave svi dokazi potrebni za pravilno i potpuno utvrđivanje činjeničnog stanja i za donošenje zakonitog i pravilnog rješenja. Članom 103 stav 3 je propisano da kada je postupak koji je pokrenut po službenoj dužnosti završen povoljno za stranku, troškove postupka snosi organ koji je postupak pokrenuo. Odredbama člana 110 definisano je da organ koji vodi postupak može osloboditi stranku od plaćanja troškova u cjelini ili djelimično, ako nađe da ih ne može podnijeti bez štete po svoje nužno izdržavanje, odnosno po nužno izdržavanje svoje porodice. Strani državljani oslobodiće se od plaćanja troškova kada je to predviđeno međunarodnim ugovorom, a ako takvog ugovora nema, pod uslovom uzajamnosti.

Članom 212 Zakona o opštem upravnom postupku propisano je da kada se postupak pokreće povodom zahtjeva stranke, odnosno po službenoj dužnosti, ako je to u interesu stranke, a prije donošenja rješenja nije potrebno sprovoditi poseban ispitni postupak, niti postoje drugi razlozi zbog kojih se ne može donijeti rješenje bez odlaganja (rješavanje prethodnog pitanja i dr.), organ je dužan da donese rješenje i dostavi ga stranci što prije, a najkasnije u roku od jednog mjeseca od dana predaje urednog zahtjeva, odnosno od dana pokretanja postupka po službenoj dužnosti, ako posebnim zakonom nije određen kraći rok. U ostalim slučajevima, kada se postupak pokreće povodom zahtjeva stranke, odnosno po službenoj dužnosti, ako je to u interesu stranke, organ je dužan da donese rješenje i dostavi ga stranci najkasnije u roku od dva mjeseca, ako posebnim zakonom

nije određen kraći rok. Ako organ protiv čijeg je rješenja dopuštena žalba ne donese rješenje i ne dostavi ga stranci u propisanom roku, stranka ima pravo na žalbu kao da je njen zahtjev odbijen. Ako žalba nije dopuštena, stranka može neposredno pokrenuti upravni spor pred nadležnim sudom, u skladu sa zakonom kojim se uređuje upravni spor.

(iii) konačne odluke shodno ovom stavu budu obavezujuće za organ javne vlasti koji posjeduje informacije i da su razlozi navedeni u pismenoj formi, barem kada se odbija dostupnost informacija;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe čl. 20, 22 i 24 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

(b) mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da u okviru nacionalnog zakonodavstva, pripadnici zainteresovane javnosti koji ispunjavaju kriterijume iz stava 2 imaju pristup proceduri preispitivanja pred sudom i/ili drugim nezavisnim i nepristrasnim, zakonski ustanovljenim tijelom, u cilju pobijanja materijalne i procesne zakonitosti bilo koje odluke, činjenja ili nečinjenja prema odredbama člana 6;

Odgovor:

Zakonom o parničnom postupku u članu 186 takodje je propisano da se parnični postupak pokreće tužbom, tako da svaki pojedinac ili organizacija može podnijeti tužbu za naknadu štete koju je pretrpio ugrožavanjem njegovih prava u oblasti životne sredine, kao i tužbu u cilju sprečavanja nastanka štete po životnu sredinu, u kom cilju može i zahtijevati da sud odredi privremene mjere obezbjeđenja u toku rasprave o tužbenom zahtjevu.

U pogledu mogućnosti upotrebe žalbe u pravnom postupku Zakonom o opštem upravnom postupku članom 219 propisano je da svaki pojedinac ili organizacija čije pravo je povrijeđeno odlukom koju je donio prvostepeni organ može podnijeti žalbu drugostepenom organu. Žalba je redovno pravno sredstvo koje inicira drugostepeni upravni postupak kao postupak kontrole rada prvostepenog organa. Bez žalbe nema ovog vida kontrole, jer se drugostepeni postupak ne može pokrenuti niti voditi po službenoj dužnosti.

Zakonom o upravnom sporu propisano je da svaki pojedinac ili organizacija može protiv upravnog ili drugog akta koji je donijet u drugom stepenu, a čijom odlukom nije zadovoljan, podnijeti tužbu Upravnom sudu Crne Gore (član 7 i član 15).

Zakonom o inspekcijском nadzoru članom 10 propisano je da svako može podnijeti inicijativu za pokretanje postupka inspekcijскоg nadzora, da inspektor donosi rješenje o mjerama, radnjama i rokovima za otklanjanje nepravilnosti. (član 39); da protiv rješenja inspektora, pojedinac ili pravno lice koje smatra da je njegovo pravo povrijeđeno donešenom odlukom, može izjaviti žalbu u roku od osam dana od dana dostave pisanog rješenja i da o žalbi odlučuje ministar, odnosno starješina organa uprave. (član 40)

Zakonom o prekršajima čija primjena počinje 1.09.2011. godine, u članu 107 propisano je da prekršajni postupak u prvom stepenu vodi sudija pojedinac, a u drugostepenom postupku sud odlučuje u vijeću sastavljenom od troje sudija.

Dalje ovim zakonom je propisan raspon ili određen iznos u kojem se može izreći novčana kazna za prekršaj . Na osnovu ovog zakona,kazna za prekršaj se propisuje posebnim zakonima kojim se definišu određeni prekršaji I to u okvirima opšteg zakonskog minimum I maksimuma.Uz kaznu,koja može biti novčana kazna I kazna zatvora, učiniocu prekršaja može se izreći I jedna ili više zaštitnih mjera.Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka može podnijeti ovlašćeni organ ili oštećeni. Gradjani, ako su oštećeni, takodje mogu podnositi zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka.

Pravna lica odgovaraju za počinjeni prekršaj po principu objektivne odgovornosti, a odgovorno lice u pravnom licu, preduzetnik i fizičko lice po principu subjektivne odgovornosti.

Zakonom o državnoj upravi propisano je, između ostalog, da su ministarstva i organi uprave dužni da obezbijede saradnju sa nevladinim organizacijama, koja se ostvaruje naročito konsultovanjem nevladinog sektora o zakonskim i drugim projektima i propisima kojima se uređuje način ostvarivanja sloboda i prava građana. (član 80)

Zakonom o životnoj sredini propisano je da nevladine organizacije učestvuju u očuvanju životne sredine u skladu sa svojim programima i na način utvrđen posebnim propisima, I da država podstiče učešće nevladinog sektora u donošenju i realizaciji odluka od značaja za zaštitu životne sredine.(član 12) . Zakonom je propisana zaštita svih segmenata životne sredine uključujući i pravo na sudsku zaštitu u ovoj oblasti.Tako je odredbama člana 42 ovog Zakona propisano, između ostalog, da „svako pravno ili fizičko lice koje smatra da mu je, zbog prirode, lokacije i uticaja zahvata ili zbog djelatnosti drugog pravnog lica i preduzetnika, povrijeđeno pravo na zdravu životnu sredinu ima pravo na sudsku zaštitu, u skladu sa zakonom”.

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu pravo na žalbu regulisano je odredbama člana 14 i 25 ovog zakona.

Zakonom o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanju životne sredine – pravo na žalbu uređeno je odredbama člana 14 i člana 21 ovog zakona.

Zakonom o upravljanju otpadom pravo na žalbu uređeno je odredbama člana 36 ovog zakona.

Zakonom o genetički modificovanim organizmima pravo na žalbu uređeno je odredbama člana 5 ovog zakona. Naime, protiv prvostepenog rješenja organa uprave nadležnog za poslove zaštite životne sredine u oblasti GMO žalba se može izjaviti ministarstvu nadležnom za poslove zaštite životne sredine (član 5 stav 3 u vezi sa članom 10 stav 1 alineja 6).

(c) u vezi sa stavom 3, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da u slučajevima kada ispunjavaju eventualne kriterijume utvđene nacionalnim zakonodavstvom, pripadnici javnosti imaju pristup upravnim ili sudskim postupcima u cilju pobijanja činjenja ili nečinjenja od strane fizičkih lica i organa javne vlasti koja su u suprotnosti sa odredbama njihovog nacionalnog zakonodavstva koje se odnose na životnu sredinu;

Odgovor:

U pravnom sistemu Crne Gore svakom pojedincu ili pravnom licu obezbjeđena je sudska ili upravna zaštita u postupcima u kojima se odlučuje o njihovim pravima i obavezama. Postupci koji se vode pred sudovima, uređeni su nizom propisa u oblasti sudske zaštite. Tako je Zakonom o Ustavnom sudu u članu 19 propisano je da svako može podnijeti inicijativu za pokretanje postupka pred Ustavnim sudom za osjenu ustavnosti i zakonitosti, te da to može biti sud, drugi državni organ, organ lokalne samouprave i pet poslanika, a odredbama člana 24 da se postupak pokreće sledećim pravnim ljevovima: predlogom, inicijativom za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti i zakonitosti, ustavnom žalbom i žalbom. Takodje je utvrđena i obaveza sudova da postupaju zakonito objektivno i blagovremeno kada odlučuju u pravnim stvarima za koje su nadležni, što je utvrđeno odredbama člana 4 Zakona o sudovima, kojima je propisano da svako ima pravo da se obrati sudu radi ostvarivanja svojih prava i da su svi jednaki pred sudom (član 5); da je rad suda javan, izuzev u slučajevima predviđenim zakonom (član 6); da svako ima pravo na nepristrasno suđenje u razumnom roku (član 7).

Pored odgovornosti fizičkih lica u crnogorskom nacionalnom zakonodavstvu utvrđena je i odgovornost pravnih lica za počinjeno krivično djelo i to po principu objektivne odgovornosti. Tako je Zakonom o odgovornosti pravnih lica za krivična djela u članu 3 propisano je da pravna lica mogu odgovarati za krivična djela iz posebnog dijela Krivičnog zakonika i za druga krivična djela propisana posebnim zakonom, (član 3); da je pravno lice odgovorno za krivično djelo i ako odgovorno lice koje je učinilo krivično djelo nije osuđeno za to krivično djelo, kao i da odgovornost pravnog lica ne isključuje krivičnu odgovornost odgovornog lica za učinjeno krivično djelo (član 6); te da se pravnom licu mogu izreći novčana kazna i prestanak pravnog lica (član 13).

Kako se u postupku odlučivanja o pravima i pravnim interesa pojedinca i pravnih lica kao posebno pitanje pojavljuje pitanje naknade štete zbog ugrožavanja prava u oblasti zaštite životne sredine to je Zakonom o parničnom postupku u članu 186 propisano da se parnični postupak pokreće tužbom, tako da svaki pojedinac ili organizacija može podnijeti tužbu za naknadu štete koju je pretrpio ugrožavanjem njegovih prava u oblasti životne sredine, kao i tužbu u cilju sprečavanja nastanka štete po životnu sredinu, u kom cilju može i zahtijevati da sud odredi privremene mjere obezbjeđenja u toku rasprave o tužbenom zahtjevu.

U pogledu mogućnosti upotrebe žalbe u upravnom postupku Zakonom o opštem upravnom postupku članom 219 propisano je da svaki pojedinac ili organizacija čije pravo je povrijeđeno odlukom koju je donio prvostepeni organ može podnijeti žalbu drugostepenom organu. Žalba je redovno pravno sredstvo koje inicira drugostepeni upravni postupak kao postupak kontrole rada prvostepenog organa. Bez žalbe nema ovog vida kontrole, jer se drugostepeni postupak ne može pokrenuti niti voditi po službenoj dužnosti.

Tako je u okviru nadležnosti ovog Ministarstva utvrđeno da po žalbi podnesenoj protiv rješenja koje je u prvostepenom upravnom postupku donijela Agencija za zaštitu životne sredine odlučuje ovo ministarstvo. Naime, Agencija za zaštitu životne sredine shodno članu 10 Zakona o životnoj sredini i članu 44 c Uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Sl. List CG" broj 68/08), je

nadležna da vodi poslove prvostepenog upravnog postupka iz djelokruga poslova koji su joj stavljeni u nadležnost ovom Uredbom.

Samo zakonom može se propisati da u pojedinim upravnim stvarima žalba nije dopuštena i to, ako je na drugi način obezbijeđena zaštita prava i pravnih interesa stranke, odnosno zaštita zakonitosti. Protiv rješenja donešenog u drugom stepenu žalba nije dopuštena.

Zakonom o upravnom sporu propisano je da svaki pojedinac ili organizacija može protiv upravnog ili drugog akta koji je donijet u drugom stepenu, a čijom odlukom nije zadovoljan, podnijeti tužbu Upravnom sudu Crne Gore (član 7 i član 15). To znači da ovaj zakon u sistem upravno sudske zaštite uvodi, pored upravnih stvari i druge pravne stvari, čime u potpunosti učvršćuje sistem generalne sudske zaštite protiv svih akata uprave.

Krivični postupak se vodi pred nadležnim sudom u skladu sa odredbama Zakonika o krivičnom postupku. Krivični postupak se pokreće i vodi po optužbi ovlašćenog tužioca. Za krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti ovlašćeni tužilac je državni tužilac, a za krivična djela za koja se goni po privatnoj tužbi ovlašćeni tužilac je privatni tužilac. Zakon propisuje da svako treba da prijavi krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti, a samo izuzetno, kada je to zakonom propisano i po privatnoj tužbi.

(d) u vezi sa stavom 4, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da:

(i) procedure iz stava 1, 2 i 3 obezbjeđuju adekvatnu i efektivnu pravnu zaštitu;

(ii) te procedure ispunjavaju i druge zahtjeve iz ovog stava;

Odgovor:

Ustavom Crne Gore u članu 32 propisano je da svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom. Odredbama člana 120 definisano je da je rasprava pred sudom javna i presude se izriču javno kao i da sud izuzetno, može isključiti javnost sa rasprave ili njenog dijela.

Zakonom o opštem upravnom postupku u članu 12 propisano je da protiv rješenja donešenog u prvom stepenu stranka ima pravo na žalbu. Samo zakonom može se propisati da u pojedinim upravnim stvarima žalba nije dopuštena i to, ako je na drugi način obezbijeđena zaštita prava i pravnih interesa stranke, odnosno zaštita zakonitosti. Protiv rješenja donešenog u drugom stepenu žalba nije dopuštena. Odredbom člana 242 utvrđeno je da se rješenje po žalbi mora se donijeti i dostaviti stranci što prije, a najkasnije u roku od dva mjeseca od dana predaje žalbe, ako posebnim zakonom nije određen kraći rok.

Zakonikom o krivičnom postupku u članu 375 je utvrđeno da nakon što sud izrekne presudu, predsjednik vijeća će je odmah objaviti. Ako sud nije u mogućnosti da istog dana po završetku glavnog pretresa izrekne presudu, odložiće objavljivanje presude najduže za tri dana i odrediće vrijeme i mjesto objavljivanja presude. Ako presuda ne bude objavljena u roku od tri dana od završetka glavnog pretresa, predsjednik vijeća je dužan da odmah po isteku roka o tome obavijesti predsjednika suda i saopšti mu razloge. Dalje je članom 378 propisano da se presuda koja je objavljena mora pisano izraditi i otpremiti u roku od mjesec dana po objavljivanju, a u složenim stvarima, izuzetno u roku od dva mjeseca. Ako presuda nije izrađena u tim rokovima, predsjednik

vijeća je dužan da pisano obavijesti predsjednika suda zbog čega to nije učinjeno. Predsjednik suda će preduzeti mjere da se presuda što prije izradi.

Zakonom o prekršajima u članu 47 definisano je da će zaštitnu mjeru javnog objavljivanja odluke sud izreći ako smatra da bi bilo korisno da se javnost upozna sa odlukom, a naročito ako bi njeno objavljivanje doprinijelo da se otkloni opasnost po život ili zdravlje ljudi ili da se zaštiti sigurnost prometa roba i usluga ili privreda. Zavisno od značaja prekršaja sud odlučuje da li će se odluka objaviti preko štampe, radija ili televizije ili preko više navedenih sredstava informisanja, kao i da li će se njeno obrazloženje objaviti u cjelini ili u izvodu, pri čemu će voditi računa da način objavljivanja omogući obaviještenost svih u čijem interesu je treba objaviti. Javno objavljivanje odluke može se izvršiti najkasnije 30 dana od dana njene pravosnažnosti. Zakonom kojim se propisuje prekršaj može se propisati obavezno izricanje zaštitne mjere javnog objavljivanja odluke.

(e) u vezi sa stavom 5, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da su javnosti dostupne informacije o mogućnosti pokretanja upravnih i sudskih postupaka za preispitivanje.

Odgovor:

Ustavom Crne Gore u članu 21 utvrđeno je da svako ima pravo na pravnu pomoć, te da pravnu pomoć pruža advokatura, kao nezavisna i samostalna profesija, i druge službe. Pravna pomoć može biti besplatna, u skladu sa zakonom.

Skupština Crne Gore je u aprilu 2011 godine donijela Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći i ocijenila da će uspostavljanje sistema besplatne pravne pomoći doprinijeti daljem jačanju pristupa pravdi i obezbjeđenju pravne jednakosti, koja je osnovni princip pravne države. U članu 1 ovog zakona propisano je da se radi ostvarivanja prava na pravično suđenje fizičkom licu koje prema svom imovnom stanju nije u mogućnosti da ostvari pravo na sudsku zaštitu bez štete po nužno izdržavanje sebe i svoje porodice obezbjeđuje besplatna pravna pomoć, u skladu sa ovim zakonom. Besplatna pravna pomoć podrazumijeva obezbjeđivanje potrebnih sredstava za potpuno ili djelimično pokrivanje troškova pravnog savjetovanja, sastavljanja pismena, zastupanja u postupku pred sudom, Državnim tužilaštvom i Ustavnim sudom Crne Gore i u postupku za vansudsko rješavanje sporova, kao oslobađanje od plaćanja troškova sudskog postupka (član 2).

Odredbe o pravnoj pomoći sadržane su i u više zakona, koji regulišu samo pojedine vidove pravne pomoći. Tako je odredbama člana 33 Zakona o lokalnoj samoupravi utvrđeno da opština, između ostalog, vrši i poslove organizovanja i obavljanja poslova pružanja pravne pomoći građanima.

Zakonom o prekršajima u članu 103 je utvrđeno da okrivljeno ili drugo lice koje učestvuje u postupku, a iz neznanja bi moglo da propusti neku radnju ili da zbog toga ne koristi svoja prava, sud će poučiti o pravima koja mu po ovom zakonu pripadaju, kao i o posljedicama propuštanja radnje.

Takođe je Zakonom o opštem upravnom postupku u članu 14 propisano da će se organ koji vodi postupak starati da neznanje i neukost stranke i drugih učesnika u postupku ne budu na štetu prava koja im po zakonu pripadaju.

XXIX. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 9

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju bilo kojeg od stavova člana 9.

Odgovor:

U sprovođenju efikasne kaznene politike u oblasti životne sredine Crna Gora dijeli iste probleme koje imaju i zemlje u okruženju, a slični problemi, istina u manjoj mjeri javljaju i u mnogo razvijenim zemljama, pa i zemljama članicama Evropske unije. Do ovih nalaza se došlo u okviru projekta CARDS regionalni projekat za Zapadni Balkan, posvećenih problemima u radu inspeksijskih službi nadležnih za zaštitu životne sredine i saradnji sa državnim organima.

U probleme koje se tiču odnosa nadležnih organa spadaju: teškoće inspeksijskih službi nadležnih za zaštitu životne sredine u prikupljanju dokaza i u obavještanju tužilaštva; nezadovoljavajuća saradnja i nedostatak dijaloga između inspeksijskih službi nadležnih za zaštitu životne sredine i pravosudnih organa, a time i jasnog pravnog okvira i smjernica u radu organa; postojanje potrebe da inspeksijske službe nadležne za zaštitu životne sredine budu informisane o sudbini njihovih prekršajnih i krivičnih prijava.

U probleme koji pogađaju rad pravosudnih organa spadaju: neadekvatno odnosno nedovoljno poznavanje propisa iz oblasti zaštite životne sredine; nedostatak specijalizovanog osoblja, a taj problem bi se mogao prevazići formiranjem posebnih specijalizovanih odjeljenja u okviru sudova kako bi se izvršila detaljna analiza broja predmeta i efikasnosti njihovog rješavanja, koja bi pokazala stvarnu potrebu za formiranjem takvog odjeljenja; nepostojanje relevantne sudske i druge prakse u ovim predmetima; u konkretnim postupcima sudije se suočavaju sa značajnim teškoćama u određivanju sadržaja štete i povezanosti posljedice sa prekršajem.

Ukazujemo da je u postupku sprovođenja kaznene politike u oblasti životne sredine zakonito sproveden prekrivični postupak. Naime, svi organi koji postupaju u prekrivičnom postupku, treba o svojim radnjama da obavijeste direktno dežurnog tužioca u skladu sa članovima 254 i 256 Zakonika o krivičnom postupku, nakon čega će dežurni tužilac usmjeriti dalji tok prekrivičnog postupka i donijeti odluku u pogledu podnošenja krivične prijave i pravne kvalifikacije djela. Treba izbjegavati slučajeve koji se pojavljuju u praksi kada neki organ, npr. ministarstvo, samoinicijativno podnese krivičnu prijavu za određeno krivično djelo, bez prethodnih konsultacija sa policijom ili državnim tužiocem, jer ta krivična prijava obično rezultira odbačajem, ili oslobađajućom presudom, a većinom iz razloga loše sprovedenog prekrivičnog postupka, kao jedne od najvažnijih faza postupka kada se prikupljaju dokazi.

Imajući navedeno u vidu, može se izdvojiti nekoliko preporuka koje bi doprinijele većoj efikasnosti u prekršajnim i krivičnopravnim postupcima za zaštitu životne sredine, a koje se odnose na:

- tješnju saradnju između nadležnih inspeksijskih organa, Državnog tužilaštva, Uprave policije i suda, uz potpisivanje memoranduma o saradnji;
- organizovanje seminara i okruglih stolova u cilju obuke, kako inspeksijskih organa, tako i tužilaca i pravosudnih organa iz oblasti životne sredine i njihovog boljeg

upoznavanja sa materijalnim propisima iz te oblasti, uz uključivanje i stručnjaka iz regiona;

-bolje upoznavanje inspekcijских službi nadležnih za zaštitu životne sredine sa mjerama koje je potrebno preduzeti u cilju prekršajnog odnosno krivičnog procesuiranja počilaca ovih djela, koje bi se obezbijedilo i obaveznim učešćem pravnika sa iskustvom;

-preventivno djelovanje inspekcijских organa i podizanje svijesti građana o značaju zaštite životne sredine u cilju sprječavanja krivičnih djela i prekršaja;

-izrada smjernica za postupanje inspekcijских službi nadležnih za zaštitu životne sredine;

-izrada priručnika iz oblasti krivičnopravne zaštite životne sredine, koji bi sadržao i uporednopravnu sudsku praksu;

-stvaranje baze podataka o kaznenim postupcima u predmetima zaštite životne sredine.

XXX. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 9

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni odredbi o pristupu pravosuđu po osnovu člana 9, npr. da li postoje statistički podaci o pravnoj zaštiti u oblasti životne sredine i da li postoje mehanizmi pomoći kako bi se otklonile finansijske i druge barijere za dostupnost pravde?

Reforma prekršajnog sistema u Crnoj Gori sprovodi se u skladu sa Strategijom, koju je u decembru 2008. godine usvojila Vlada Crne Gore. Usvajanju Strategije prethodila je Analiza rada organa nadležnih za vođenje prekršajnog postupka koju je, na osnovu godišnjih izvještaja područnih organa za prekršaje, ministarstava, organa uprave i lokalne uprave izradilo Ministarstvo pravde, a od značaja su i i sugestije i primjedbe dobijene od strane stručne javnosti. Tada je, između ostalog konstatovano da je sprovođenje prekršajnog postupka veoma složeno, što za posljedicu ima njegovu neefikasnost. Takođe, jedan od razloga za reformu prekršajnog sistema je i obaveza usklađivanja prava Crne Gore u ovoj oblasti sa Evropskom Konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, tačnije njenim članom 6, jer zbog načina imenovanja sudija za prekršaje, oni nemaju atribute nezavisnog i nepristrasnog suda. Iako u prekršajnoj oblasti nema uredbi i direktiva Evropske unije koje se isključivo odnose na prekršaje, prilikom izrade teksta predloga novog Zakona o prekršajima vodilo se računa o pozitivnim rješenjima iz prakse drugih država, kao i o preporukama Savjeta Evrope koje se prije svega odnose na odredbe o prekršajnom nalogu.

Takođe je tokom 2010 godine u Crnoj Gori sproveden Projekat «Kazneni postupci u oblasti zaštite životne sredine u Crnoj Gori» usmjeren na sagledavanje efikasnosti sankcionisanja ekoloških delikata i ukazivanje na moguće pravce reforme. U okviru projekta analizirane se pozitivnopravne norme koje predviđaju krivičnu i prekršajnu odgovornost počilaca ekoloških delikata, problemi koji se javljaju u postupanju nadležnih organa u ovoj oblasti i daju se preporuke u cilju obezbjeđivanja veće efikasnosti u kažnjavanju počilaca ovih delikata. Takođe se analizira stepen usaglašenosti pozitivnopravnih propisa u ovoj oblasti sa Direktivom 2008/99 EK o zaštiti životne sredine kroz krivično zakonodavstvo. U radu na ovom projektu učestvovali su:

predstavnicima Ministarstva uređenja prostora i zaštite životne sredine, Agencije za zaštitu životne sredine, Ministarstva pravde, Uprave policije, Uprave carina, Vijeća za prekršaje, Osnovnog državnog tužilaštva, Osnovnog suda i eksperti iz ove oblasti.

XXXI. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 9

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Odgovor:

Ministarstvo održivog razvoja i turizma: <http://www.mrt.gov.me/>

Agencija za zaštitu životne sredine: <http://www.epa.org.me/>

Aarhus centar Podgorica: <http://www.aarhus.cg.me/>

Vlada Crne Gore: <http://www.gov.me/>

Skupština Crne Gore: <http://www.skupstina.me/>

Ministarstvo pravde: <http://www.mpa.gov.me/>

Ministarstvo unutrašnjih poslova: http://www.mup.gov.me

Službeni list Crne Gore: http://www.sllistcg.me

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore <http://www.ombudsman.co.me>

Ustavni sud Crne Gore: <http://www.ustavisudcg.co.me>

Vrhovni sud Crne Gore: <http://www.vrhsudcg.gov.me>

Upravni sud Crne Gore: www.upravnisud.org

Vrhovni državni tužilac Crne Gore: www.tuzilastvocg.co.me

Državna revizorska institucija Crne Gore: www.dri.co.me

Članovi 10-22 nijesu predviđeni za nacionalnu implementaciju.

XXXII. OPŠTI KOMENTARI O CILJU KONVENCIJE

Ako je adekvatno, navedite kako sprovođenje Konvencije doprinosi zaštiti prava svakog lica sadašnjih i budućih generacija da živi u životnoj sredini koja odgovara njenom zdravlju i blagostanju.

Kada je riječ o zaštiti životne sredine, nevladine organizacije i kompletna javnost dobijaju velika prava, jer praktično se Arhuskom konvencijom i njenim sprovođenjem u našoj zemlji omogućuje građanima da imaju ogroman uticaj na sve aktivnosti kojim se utiče na kvalitet životne sredine i na taj način omogućuje kvalitetna zaštita životne sredine po evropskim principima.

XXXIII. ZAKONODAVNE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA SPROVOĐENJE ODREDBI O GENETSKI MODIFIKOVANIM ORGANIZMIMA SHODNO ČLANU 6bis I ANEKSU I bis

NAPOMENA: Crna Gora nije potvrdila GMO amandman, tj. nije strana ugovornica GMO amandmana.